

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

**Факультет соціології і права
Кафедра соціології**

«На правах рукопису»
УДК _____

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Кутуєв П.В.

«__» _____ 20__ р.

Магістерська дисертація

**на здобуття ступеня магістра
зі спеціальності «Соціологія»**

**на тему: «Волонтерська діяльність під час військових подій в Україні і
світі»**

Виконала:

студентка II курсу, групи СЛ-72мп
Лещенко Марія Олександрівна _____

Керівник:

Кандидат політичних наук, старший викладач
Багінський Андрій Владиславович _____

Рецензент:

Доктор наук з державного управління, професор
Іваницька Ольга Михайлівна _____

Засвідчую, що у цій магістерській
дисертації немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.
Студент (-ка) _____

Київ – 2018 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Факультет соціології і права

Кафедра соціології

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) за освітньо-професійною програмою

Спеціальність (спеціалізація) – 054 «Соціологія» («Врегулювання конфліктів та медіація»)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ П.В.Кутуєв

«___» _____ 2018 р.

ЗАВДАННЯ

на магістерську дисертацію студенту

Лещенко Марії Олександрівні

1. Тема дисертації **«Волонтерська діяльність під час військових подій в Україні і світі»**, науковий керівник дисертації Багінський Андрій Владиславович старший викладач кафедри соціології, кандидат політичних наук, затверджені наказом по університету від «07» листопада 2018 р. № 4101-с

2. Термін подання студентом дисертації 07 грудня 2018 р.

3. Об'єкт дослідження - волонтерський рух в Україні і світі.

4. Предмет дослідження – робота волонтерських організацій під час кризових подій в Україні і світі.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

- концептуалізувати поняття «волонтерство»;
- проаналізувати теоретичні підходи до визначення волонтерської діяльності;
- виявити історичні аспекти виникнення волонтерства;
- систематизувати види і напрями волонтерської діяльності;
- визначити роль волонтерських організацій у вирішенні конфлікту на Сході України;
- уточнити функції волонтерських організацій;
- визначити мотиваційні фактори при залученні до волонтерської діяльності;
- виявити моделі та механізми роботи волонтерських організацій під час війни;
- з'ясувати модель взаємовідносин держави та

волонтерських організацій;

- провести контент-аналіз для виявлення відношення між ЗМІ та волонтерами.

6. Орієнтовний перелік графічного (ілюстративного) матеріалу.

7. Орієнтовний перелік публікацій.

8. Дата видачі завдання СЛ72мп – 15.06.2018

9. Календарний план

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Термін виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1.	Визначення напрямку дослідження	28.08.2018 - 06.09.2018	«Виконано»
2.	Формування джерельної бази дослідження	07.09.2018 - 20.09.2018	«Виконано»
3.	Складання розгорнутого плану	21.09.2018 - 27.09.2018	«Виконано»
4.	Написання вступу до роботи (визначення об'єкту, предмету, мети та завдань)	28.09.2018 - 10.10.2018	«Виконано»
5.	Підготовка і написання I розділу дисертації (ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ)	11.10.2018 - 24.10.2018	«Виконано»
6.	Написання II розділу (РОБОТА ВОЛОНТЕРІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СВІТУ)	11.10.2018 - 24.10.2018	«Виконано»
7.	Підготовка програми та інструментарію дослідження	25.10.2018 - 08.11.2018	«Виконано»
8.	Проведення дослідження та аналіз зібраних даних	09.11.2018 - 15.11.2018	«Виконано»
9.	Написання III розділу (ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО), висновків та коригування списку літератури.	15.11.2018 – 29.11.2018	«Виконано»
10.	Підготовка реферату магістерської дисертації	30.11.2018 – 5.12.2018	«Виконано»
11.	Передача магістерської дисертації на кафедру	12.12.2018	«Виконано»

Студент

М.О. Лещенко

Науковий керівник дисертації

А.В. Багінський

АНОТАЦІЯ

Лещенко М.О. Волонтерська діяльність під час військових подій в Україні і світі. - Рукопис.

Магістерська дисертація на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 054 «Соціологія». – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Кафедра соціології. – Київ, 2018. – 101 с., список використаних джерел з 70 найменувань.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню впливу волонтерства на суспільство під час військових подій. Розглядаються волонтерство як соціальне явище, особливості роботи волонтерів в Україні, наводиться світовий досвід волонтерства. Проаналізовано способи державного регулювання волонтерської діяльності та громадську думку щодо волонтерів в Україні за допомогою контент-аналізу засобів масової інформації.

Ключові слова: волонтерська діяльність, конфлікт, війна, контент-аналіз, держава, громадянське суспільство.

SUMMARY

Leshchenko M.O. Volunteer activity during military events in Ukraine and in the world. - Manuscript.

Master's dissertation for master's degree in specialty 054 «Sociology». – National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute». Department of Sociology. – Kyiv, 2018. –101 p., references – 70 items.

The dissertation is devoted to the study of the impact of volunteering on society during military events. Volunteering is considered as a social phenomenon, peculiarities of work of volunteers in Ukraine, the world experience of volunteering is presented. The ways of state regulation of volunteer activity and public opinion about volunteers in Ukraine by means of content analysis of mass media are analyzed.

Key words: volunteer activity, conflict, war, content analysis, state, civil society.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ.....	11
1.1. Історична ретроспектива виникнення волонтерства.....	11
1.2. Види волонтерської діяльності.....	20
1.3. Мотиваційна складова волонтерської діяльності.....	29
РОЗДІЛ 2. РОБОТА ВОЛОНТЕРІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ СВІТУ.....	37
2.1. Світовий досвід волонтерської діяльності.....	37
2.2. Робота волонтерських організацій в Україні	48
РОЗДІЛ 3. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО	59
3.1. Державне регулювання волонтерської діяльності в Україні та в країнах світу.....	59
3.2. Контент-аналіз публікацій ЗМІ щодо волонтерів.....	69
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93

ВСТУП

Наявність активного волонтерського руху притаманна кожній демократичній країні в світі. Розвинена волонтерська діяльність це показник громадянського суспільства, а також характеристика суспільства з активною соціальною позицією. З розвитком сучасного громадянського суспільства в Україні поширюються цінності демократичних і розвинених країн. Створення волонтерського руху є однією з ознак свідомого суспільства, це показник свободи, прагнення миру та безпеки громадян. Технічний, економічний та соціальний розвиток несуть за собою проблеми, з якими державні інститути не можуть впоратись власноруч. Для того, щоб допомагати людям з обмеженими соціальними можливостями існують благодійні організації та волонтери. Безробіття, сирітство, фінансова обмеженість, ціннісні та культурні відмінності все це проблеми з якими державним інститутам допомагають волонтерські організації. Це добровільні утворення, які спрямовані на захист громадянських, соціальних, економічних та інших прав людини. Волонтерство не можливе без таких людських якостей, як: толерантність, миролюбивість, щедрість і добропорядність.

В нинішньому стані Україна потребує якомога більше волонтерів і некомерційних організацій, які будуть покладати всі свою ресурси на вирішення локальних або глобальних соціальних проблем. Під час кризових подій, таких як Революція Гідності українське суспільство показало свою готовність до добровільної роботи на благо країни, відбулась активізація населення, створення нових ідей та рішучих дій. Зараз, під час війни на Сході підтримка волонтерів має також значуще значення. *Актуальність вибраної теми дослідження* обумовлена тим, що волонтерський рух в Україні набув особливо важливого статусу за останні п'ять років, він став ключовою рисою активного громадянського суспільства в Україні, його масовий і стихійний характер проявились саме під час кризових подій, а тому важливо прослідкувати динаміку його розвитку і поширення серед

українського населення.

Об'єкт дослідження – волонтерський рух в Україні і світі.

Предмет дослідження – робота волонтерських організацій під час кризових подій в Україні і світі.

Феномен добровільної діяльності, а також волонтерських організацій цікавить багатьох науковців у світі. Про роботу волонтерів писали такі вітчизняні учені як: Сидоренко К.О., Козачук М.Б., Безпалько О., Зверева І., Н. Заверико, Г. Лактіонова, О. Карпенко, А. Капська, Н. Комарова, Л. Міщук, І. Мигович, С. Пальчевський, В. Петрович, Ю. Поліщук, А. Рижанова, М. Тищенко. Також увагу волонтерству приділяли зарубіжні науковці, такі як: Р. Лінч, С. Маккарлі, Л. Питка, М. Харріс, Дж. Девіс Сміт, Р. Хедлі, С. Елліс, К. Кемпбел.

Проте, враховуючи наукову цінність цих досліджень вони більше зосереджені на узагальненому описі практичних аспектів реалізації волонтерської діяльності, а також на не значному описі волонтерського руху в Україні після подій 2014го року. Отже, відсутність теоретико-методологічних обґрунтувань волонтерського руху, особливо під час військових подій в Україні зумовило вибір даної теми магістерської дисертації.

Мета дисертації полягає у теоретичному та практичному обґрунтуванні феномену волонтерства, а особливо його активізації під час війни. Відповідно до поставленої мети було виділено наступні *завдання*:

- концептуалізувати поняття «волонтерство»;
- проаналізувати теоретичні підходи до визначення волонтерської діяльності;
- виявити історичні аспекти виникнення волонтерства;
- систематизувати види і напрями волонтерської діяльності;
- визначити роль волонтерських організацій у вирішенні конфлікту на Сході України;
- уточнити функції волонтерських організацій;

- визначити мотиваційні фактори при залучені до волонтерської діяльності;
- виявити моделі та механізми роботи волонтерських організацій під час війни;
- з'ясувати модель взаємовідносин держави та волонтерських організацій;
- провести контент-аналіз для виявлення відношення між ЗМІ та волонтерами;

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети та завдань у магістерській дисертації використано низку загальнонаукових та соціологічних методів: порівняльний аналіз та синтез (для концептуалізації понять «волонтерство»), типологізація (для класифікації основних аспектів з яких складається волонтерська діяльність, а також для виявлення ознак за якими держава регулює роботу волонтерських організацій), порівняльно-історичного (для пояснення чинників утворення та розвитку волонтерства), порівняння (визначення спільних і відмінних рис у роботі волонтерських організацій в Україні та інших країнах), контент-аналіз ЗМІ (як засоби масової інформації висвітлюють волонтерські заходи, аналіз прес релізів ООН).

Важливим методологічним підґрунтям магістерської дисертації є праці вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували волонтерську діяльність.

Наукова новизна результатів, одержаних в дисертації полягає у визначенні феномену волонтерства через різноманітні теорії українських і зарубіжних вчених, практичний розгляд діяльності волонтерський організацій в Україні, а також шляхом проведення контент-аналізу ЗМІ виявлено рівень висвітлення волонтерського руху на національних телеканалах та у соціальній мережі Фейсбук.

Теоретична цінність роботи полягає в опрацьованому і наведеному матеріалі, в якому описано дослідження волонтерської діяльності в Україні

в світі. Теоретична частина роботи складалась з двох розділів. В першому розділі роботи була наведена історія виникнення волонтерства, було визначено поняття «волонтерство», наведено теорії які його пояснюють, наведено види волонтерства, визначено які послуги надають волонтери, а також які функції вони виконують. У другому розділі теоретична частина роботи складалась із визначення механізму роботи волонтерських організацій в Україні і світі, а також були зазначені найголовніші міжнародні некомерційні компанії. Третій розділ складався із теоретичної частини у вигляді опису державних механізмів впливу на роботу волонтерів. Практична частина роботи полягала у проведенні контент аналізу на предмет відношення суспільства до волонтерських організацій, а також наведенні даних соціологічних досліджень, які показували рівень участі українських громадян у діяльність волонтерських організацій.

Структура магістерської роботи зумовлена логікою дослідження і складається із вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, рекомендацій та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 98 сторінок, з них основного тексту 101 сторінка. Список використаних джерел містить 70 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

1.1. Історична ретроспектива виникнення волонтерства

Співпраця незнайомих і ніяк не пов'язаних із собою осіб є однією з фундаментальних тем для дослідження у соціальних науках. З тим як суспільство розвивається, з новими відкриттями людство стикається і з новими викликами. Безробіття, шкідливі звички, війни, бідність – це ті проблеми, які притаманні сучасному суспільству. Держава та її соціальні інститути вже не в змозі допомогти вирішенню цих проблем, тому утворюються волонтерські організації, які беруть цю відповідальність на себе.

Будь-яка волонтерська ініціатива і робота побудована на принципах альтруїзму, доброти, щедрості, милосердя і небайдужості. Це ті якості, які з давніх часів спонукали людину займатися благодійною діяльністю.

Волонтерська діяльність - це така діяльність, під час якої людина витрачає свій вільний час, енергію, навички та знання для користі іншої особи чи групи. Добровільна діяльність є ключовою характеристикою волонтерства і важливою частиною соціальної поведінки людини, що вимагає відданість своїй справі і бажання бути корисним. Волонтерські організації побудовані на принципі довіри і добровільності. З тим як утворюються нові проблеми, формуються окремі організації, що займаються цими проблемами. Отже, нині, кожен може звернутися саме до тієї організації, яка підходить до його індивідуальних потреб. Основною метою цих формувань є захист прав людини, матеріальна або психологічна допомога, а також можливість вдосконалення життя спільноти або міста, тобто реалізувати свій громадянський обов'язок.

Етимологія слова «волонтер» походить від латинського *Voluntaries* – доброволець. Тлумачний словник української мови дає таке визначення: волонтер – це доброволець, на військовій службі, або у сфері соціальної, гуманітарної, екологічної допомоги. Добровільна участь іноземних громадян у війні на боці жертв агресії.

На думку І. Д. Зверєвої, волонтерський рух – це добродійна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим особам та соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером [17].

Вітчизняний науковець З. П. Бондаренко, аналізуючи підходи до визначення волонтерства, яке вітчизняними та зарубіжними науковцями ототожнюється із поняттям «добровільна діяльність», зазначає, що дослідники тлумачать сутність даного феномена як: благодійність, що здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, просування по службі, заради добробуту й процвітання спільнот і суспільства загалом; добровільницьку діяльність, засновану на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства та, не маючи цілей отримання прибутку, одержання оплати чи кар'єрного зросту; отримання всебічного задоволення особистих і соціальних потреб шляхом надання допомоги іншим людям; волонтер – доброволець, громадянин, що бере участь у вирішенні соціально значимих проблем у формі безоплатної праці; основу функціонування громадських організацій, форму громадянської активності населення; національну ідею милосердя та благодійності [17].

О.Холіна визначає волонтерство як “спосіб вибудовувати соціальні відносини, розвивати та знаходити застосування своїм моральним, духовним чеснотам, отримувати нові навички, а також надавати іншим”. На думку В.Лугового, волонтерство являє собою “сукупний процес і результат цілеспрямованого організованого інформаційного окультурення людини, освоєння нею культурного досвіду” [61].

Волонтерами були, як правило, приватні особи, громадські діячі (Д. Адамс, М. Річмонд, А. Соломон), релігійні діячі (пастор С. Барнетт, Ч. Вара)

Мабуть кожен знає таку символічну постать як Мати Тереза. Вона була католицькою черницею, фундаторкою Ордену милосердя, що займається служінням бідним і хворим. У 1979 р. була визнана гідною Нобелівської премії миру. В Україні людей, що займалися суспільно-корисною справою, називали доброчинцями, благодійниками, альтруїстами, громадськими діячами, меценатами (Князь Володимир, Ярослав Мудрий, Гетьман Петро Сагайдачний, Іван Мазепа), приватними благодійниками (Терещенки, Семеренки, Броцькі) [25,с.22].

Теорії, що пояснюють волонтерство можна згрупувати на ті, що підкреслюють індивідуальні мотиви і особисту вигоду і ті, які підкреслюють раціональну дію. Також існують теорії, що прагнуть доповнити попередні факторами індивідуального рівня, вказуючи на роль соціальних ресурсів, зокрема соціальних зв'язків. Вік, стать, національність, та інші відмінності волонтерів пояснюються в різних людських капіталах, мотивах та соціальних ресурсах.

Існує припущення, що волонтерська допомога корисна як для того хто її отримує, так і для того, хто допомагає. Позитивні ефекти виявляються у задоволенні життям, підвищенні самооцінки, покращанню здоров'я, а також отриманню нових соціальних зв'язків та професійних навичок і досвіду.

Маліна Войку та Богдан Войку спираючись на синтез різних теоретичних підходів пояснюють волонтерство через дві категорії. Перша категорія зосереджена на ресурсах або характеристиках волонтера: його соціальний капітал, дохід, гендерна приналежність, вік, місце проживання, та як ці характеристики впливають на бажання людини залучитися до волонтерства. Після визначення цих характеристик можна зробити досконалий профіль волонтера, починаючи із соціодемографічних показників, закінчуючи хобі та інтересами людини [69].

Друга категорія пояснює волонтерство через культурні аспекти особистості. Це означає, що у кожного індивіда є свої цінності і вірування,

які притаманні його культурі, нації, або релігії. Саме завдяки впливу цих культурних складових людина вирішує чи зможе вона бути волонтером, чи хоче займатися добровільною діяльністю, чи ні.

Пеггі А. Тої та Лінді Н. Хьюїтт описують чотири моделі добровольців: Перша модель - це «Мотиваційна модель волонтерів», яка фокусується саме на індивідуальній мотивації, діапазон якої надзвичайно широкий, наприклад це може бути бажання отримати нові навички, підвищення самооцінки, почати створювати кар'єру, самоствердитися або навіть зменшити внутрішньо особистісний конфлікт або загрозу. Саме тому ця модель стверджує, що систематичним волонтером бути неможливо, це дуже рухлива форма участі, яка залежить від багатьох факторів.

Друга модель - "Модель цінностей та ставлення" підкреслює зв'язок між волонтерством та індивідуумом. Віра про важливість громадянської участі і відповідальність головне для особистості, яка хоче приймати участь у волонтерській роботі. Цінності, сильна громадянська позиція і бажання до вдосконалення виступають головними рушійними силами волонтера.

Наступна – це «модель ідентифікаційної ролі», тобто це модель під час якою минулий досвід добровільної діяльності мотивує до залучення нових людей, або однієї і тієї ж самої людини ще один раз, після того як вона побачила яка користь була минулого разу. З цього формується волонтерська ідентичність, коли людина здобуває приємні спогади, знайомства та навички до яких хочеться повернутися.

"Модель волонтерської особистості" говорить про те, що існують людські особливості які більш притаманні для того, щоб бути волонтером. Це означає, що волонтер – це людина, яка здатна до внутрішнього самоконтролю, з високою емоційною стабільністю і з почуттям гідності. Тому, люди які можуть впоратись зі своїми емоціями і мають стабільне психологічне здоров'я скоріше матимуть змогу стати волонтерами.

Остання модель – це "Модель особистого добробуту". Вона поєднує в собі характеристики особистості (впевненість у собі, почуття контролю над

власним життям, самотійність і відчуття гідності), а також добре фізичне і психічне здоров'я, як необхідні ресурси для тих, хто хоче займатися добровільною діяльністю [69].

Швейцарський бізнесмен Генрі Даунтон у 1859 році, вражений війною та битвою під Сольфоріно, коли тисячі людей залишилися без відповідного догляду і турботи, запропонував створити національні товариства допомоги, що складались б з волонтерів, які б вчилися забезпечувати рівну та неупереджену допомогу військовим аби полегшити їхні страждання. 4 серпня 1870 року в Лондоні відбулося відкрите засідання на якому було встановлено, що у цій країні буде утворено національне товариство для допомоги хворим і пораненим солдатам під час війни, і що згадане товариство буде сформовано за правилами, встановленими Женевською конвенцією 1864 року. Це товариство отримало назву «Червоний Хрест». 2019 рік буде ювілейним, 160 років з моменту виникнення волонтерства [66].

Отже, історія виникнення волонтерського руху тісно пов'язана військовими подіями у XIX столітті. Спочатку волонтерами вважали добровольців, які йшли воювати на фронт, а також людей, які допомагали армії, згодом це поняття значно розширилось. Після війни волонтери допомагали відбудовувати зруйновані міста, надавали прихисток людям, яким не було куди повертатися, а також надавали медичну, психологічну та матеріальну допомогу усім нужденним.

Особливий розвиток волонтерство отримало в США, де цей рух зародився ще в XIX столітті. Під час Великої депресії в 1930-х рр. його чисельність сягала 3 млн добровільних учасників некомерційних організацій. Саме в цей період за ініціативи Франкліна Рузвельта в рамках політики «Нового курсу» та з метою зниження рівня безробіття та для виконання важливої роботи зі збереження довкілля та природних ресурсів була створена організація Civilian Conservation Corps. Програма здобула надзвичайну популярність серед населення, ставши прообразом для великої

кількості масових, передусім, екологічно орієнтованих проектів [66].

У 1968 році Шах Ірану Мохаммед Реза Пахлеві був першим, хто наголосив на необхідності утворення офіційної програми волонтерів ООН. Виступаючи на урочистій доповіді в Гарвардському університеті, він підкреслив важливість "створення міжнародного легіону з метою перемоги у боротьбі з реальними ворогами людства"; проти бідності, голоду та соціальної несправедливості в будь-якій формі".

Вже через два роки у 1970 році Генеральна Асамблея ООН голосує про створення міжнародної групи волонтерів в рамках системи ООН під назвою «Волонтери ООН»[9,с.36].

17 грудня 1985 року Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй була прийнята резолюція, яка проголосила 5 грудня міжнародним днем волонтерів.

2001 р. було оголошено Міжнародним роком волонтерів. За підсумками міжнародних досліджень, що проводилися у зв'язку з цією ініціативою, ООН в своїх резолюціях рекомендувала всім державам включати волонтерство в національні стратегії соціально-економічного розвитку, знайти і виключити зі своїх законів всі бар'єри, що прямо або побічно заважають людям займатися волонтерською діяльністю, послабити податковий прес, що ставить волонтера в не вигідне положення. Крім того, ООН закликала світову спільноту надати волонтерам правовий статус і належний соціальний захист при повній пошані до їх незалежності [24с.74].

Нині в кожній країні зростає процент залучення до волонтерської діяльності. Так, в Сполучених Штатах кількість волонтерів складає близько 60 % серед жінок, що присвячують цьому роду діяльності в середньому 3,4 год. на тиждень, і близько 50 % серед чоловіків, що займаються волонтерською працею 3,6 год. на тиждень. Канадці присвячують в середньому 191 год. на рік праці волонтерами, що є еквівалентом 578 000 робочим місцям з повною зайнятістю. В Ірландії близько 33 % дорослого населення є волонтерами. 19 % дорослого населення Франції брало участь у

акціях волонтерських організацій (з них 60 % регулярно), віддаючи волонтерській діяльності більше 20 год. на місяць. Кожен третій німець (22 млн. осіб) є волонтером та присвячує праці в волонтерських асоціаціях, проектах і групах взаємодопомоги більш ніж 15 год. на місяць. В Південній Кореї майже 4 мільйони осіб щорічно присвячують волонтерству більше 451 млн. год. робочого часу, а вартість послуг волонтерства перевищує \$2 млрд. на рік. 26 % японців мають досвід волонтера, з них 48 % впевнені, що волонтерська праця дуже корисна для особистого зростання і суспільства в цілому. 72 % волонтерів Ірландії вважають, що волонтери виконують те, що ніколи не може бути зроблено оплачуваними робітниками [24с.75].

Нині в Україні діє багато волонтерських організацій, більшість яких направлена на допомогу військовим, переселенцям та особам, які проживають на території військових дій.

«Волонтерський центр "Криївка Вільних"» - допомога військовим на передовій, дітям, створення табору «Військового вишколу» де відбувається патріотичне виховання дітей та юнацтва, ознайомлення молоді з роботою силових підрозділів, протидія інформаційному впливу окупанта.

«Координаційний центр міста Києва» - допомога людям, змушеним переселитися, у розселенні та працевлаштуванні.

«Армія SOS»- закупівля необхідних для військових амуніції, засобів захисту, зв'язку та розвідки, уніформи та продовольства, а також доставка їх безпосередньо на фронт.

«Всеукраїнське об'єднання "Патріот"» - матеріальна та соціальна підтримка військових. На зібрані кошти волонтери купують каски, форму, зброю, амуніцію для солдат на фронті.

«Благодійний фонд допомоги армії "Повернись живим"» - закупівля для військових тепловізорів, окулярів нічного бачення, кровоспинних препаратів та інших необхідних речей. Робота безпосередньо з командним і особовим складом військових частин і контроль доставки вантажів від складу до солдат.

«ДемАльянс допомога» - соціальна, психологічна, інформаційна та юридична допомога родинам воїнів АТО та солдатам, які постраждали внаслідок бойових дій. Навчання психологічної самопомоги. Працює соціальний клуб для членів родин воїнів.

«Волонтерське об'єднання "Кожен Може допомогти"» - допомога вимушеним переселенцям, тим, хто постраждав у зоні АТО (пораненим, катованим), сім'ям загиблих, гуманітарна допомога у зону АТО (продукти, одяг, побутові речі першої необхідності, медикаменти). Допомога соціальним групам, які через воєнні дії перебувають поза увагою (мешканці дитбудинків, інтернатів, притулків для старих, реабілітаційних центрів тощо).

«Крила Фенікса» - благодійний фонд, який надає допомогу в оснащенні української армії засобами індивідуального нелетальної захисту (бронежилети, каски), лікуванням поранених бійців, ремонтом будівель військових частин, придбанням індивідуальних аптечок.

«Підтримай армію України» – благодійний фонд, який створено з метою залучення свідомих громадян та представників бізнес-спільноти для організації оперативної матеріально-технічної підтримки Збройних сил України та силових структур – всіх тих, хто в надскладних умовах продовжує стояти на сторожі миру та спокою.

«ФОНД Діани Макарової» - це ініціативна група активістів з надання допомоги армії та Національній гвардії України, пораненим і біженцям, сім'ям військовослужбовців.

«Повернись Живим» – благодійний фонд допомоги армії, який купує тепловізори, окуляри нічного бачення, кровоспинні препарати та інші речі для частин, які беруть участь у АТО.

«Волонтери без кордонів» - волонтерська група, яка забезпечує матеріальне забезпечення бійців АТО, що воюють на Сході [9].

«Всеукраїнська Платформа Донбасу» – організація, діяльність якої спрямована на вирішення питань захисту прав ВПО.

«Народний тил» - волонтерська організація, яка забезпечує постачання броньованих машин, оптики, безпілотної авіації, а також надання послуг при ремонті техніки. Також до складу цієї волонтерської організації входять такі підрозділи як: Медицина, Колеса, Крила та Планшети Народного Тилу.

«Help Army» – Харківська волонтерська організація, яка займається наданням всіх необхідних ресурсів військовим, а також допомогою демобілізованим солдатам та їхнім сім'ям. Організація гуманітарних проектів таких як, відпочинок для дітей військових, транспортування поранених і загиблих, організація концертів та вистав.

«Народний проект» - волонтерська організація, яка була заснована навесні 2014 року зараз крім того, що вони матеріально забезпечують військових усім необхідним, ще й займаються ініціюванням і підтримкою соціальних проектів метою яких є вдосконалення суспільства.

1.2 Види волонтерської діяльності

Є безліч способів участі у волонтерській діяльності, це може бути як фарбування парканів, або роздача листівок, так і приготування їжі, або надання притулку. Через зростання людських потреб і неспроможності держави задовольняти ці потреби виникають благодійні організації, які займаються цим самостійно. Проте, треба розуміти, що кожен окремий вид волонтерської діяльності, хоч і направлений на одну специфічну сферу або на специфічний вид допомоги, все рівно потребує кваліфікаційних хоча б базових навичок у волонтера. Неможливо працювати з тваринами не знаючи як себе поводити з тими, чи іншими видами.

Існує різна класифікація видів волонтерської діяльності, почати треба з традиційної класифікації, яка включає в себе формальне\не формальне, державне, соціальне та проектне.

Формальне волонтерство розуміється як таке, що потребує роботи

волонтера на довготривалій основі за заданими правилами: це повний робочий день, щоденне надання послуг, та слідування встановленому плану роботи. Формальне волонтерство, як правило, має структуру бізнес менеджменту.

Неформальне волонтерство відбувається переважно в місцевих громадах, для вирішення їхніх локальних потреб. Волонтери, як правило, є членами цієї спільноти, які об'єднують навколо спільного інтересу, і намагаються його вирішити. Таке волонтерство не є чітко структурованим, і волонтери не мають чітко визначених ролей. Діяльність може здійснюватися тим, хто має на це час і бажання. Мотивацією для приєднання до цих громадських організацій, як правило, є обмін досвідом або взаємодопомогою, і люди, швидше за все, думають про себе як про друзів, а не добровольців.

Державне волонтерство включає в себе роботу в секторах управління та адміністрування і включають в себе роботу керівництва. Для цієї роботи потрібно володіти якостями лідера, оратора та дипломата. Волонтери з питань управління працюють у чітко визначених ролях. Ці добровольці часто несуть високий рівень відповідальності та підзвітності, мають спеціальні системи та процедури, які слід виконувати з точки зору прозорості та звітування перед зацікавленими сторонами [3].

Волонтери з питань управління також можуть бути залучені до волонтерської діяльності в інших сферах організації залежно від розміру, масштабу та структури організації.

Соціальне волонтерство подібне до неформального, проте в цьому виді волонтери намагаються досягти реальних змін на користь суспільству. Якщо в неформальному, це локальні дії, то в соціальному більш глобальні та значущі. Ці групи можуть бути відносно неструктурованими, як неформальні групи, але часто необхідність досягнення конкретних результатів призводить до того, що під час роботи структура формується, а волонтери отримують конкретні ролі. За часом роботи тут не має чітких

обмежень, адже робота йде на результат. Нині соціальне волонтерство являється найпопулярнішим видом, воно включає в себе роботу з пенсіонерами, ветеранами і дітьми по всьому світі.

Проектне, або організаційне волонтерство – це один з найпоширеніших та найпопулярніших видів волонтерства. Він характерний для сучасного світу тим, що в умовах дуже швидких ритмів життя, цей вид волонтерства дозволяє за обмежених, короткостроковий період виконати свої обов'язки. В залежності від того якими навичками володіє волонтер, на ті проекти він може потрапити. Частіше за все, це може бути організація заходів для усіх бажаючих, адже як правило вхід на них вільний. Тобто, цей вид волонтерської діяльності полягає в тому, коли люди збираються задля того, щоб допомогти в організації однієї події, це може бути Олімпіада, День Міста, великий концерт або фестиваль.

Новим видом волонтерства, яке виникло завдяки технологічному розвитку є медіа волонтерство. Нині, коли вся інформація знаходиться в інтернеті і поширюється завдяки соціальним мережам дуже важливо, щоб були ті, хто висвітлював всю діяльність волонтерів. Тому, для цього виокремлюють медіа-волонтерство. Це фотографи, журналісти, блогери які в інтернеті висвітлюють все, що роблять волонтерські організації, і таким чином інформують населення і сприяють залученню нових волонтерів.

Види послуг які можуть надавати волонтери також залежать від діяльності в якій він бере участь.

Дружба або наставництво – коли людина проходить через складний етап в своєму житті, і їй нема до кого звернутися, волонтери виступають в ролі друзів, і таким чином не дають людині почувати себе самотньою. Це може бути дружня розмова, прогулянка, відвідування людини у лікарні. Така допомога може покращити психологічний стан людини, допомогти вийти з кризи, або скоріше адаптуватися до нового статусу або місця проживання.

Адміністративні - багато організацій шукають волонтерів для надання

адміністративної допомоги, такої як відповідь на дзвінки, друк паперів, пошук інформації. Організації часто надають роботу добровольцям, які допомагають їм під час складних та напружених рекламних кампаній, або при організації заходів. Такий вид діяльності корисний для студентів, які починають шукати роботу та будувати майбутню кар'єру.

Одна з найпопулярніших послуг – це діяльність в культурному секторі. В ньому можна проявити себе, як дизайнер, співак, актор, режисер, коуч, допомагати оволодіти людям різноманітними видами мистецтв. Для людей, які вміють грати на музичних інструментах, це може бути виступи у міському будинку для літніх людей, або у дитячому садку. Це допомагає отримати нові знайомства, та вдосконалити свої практичні навички.

Вчителювання, репетиторство та наставництво є важливими видами волонтерської діяльності в країнах, де доступ до отримання освіти обмежений. Вчителюванням можуть займатися волонтери різного віку, національності і тд. Як правило, найбільш розповсюдженими заняттями є викладання граматики, письма та математики. Також, існують організації, в яких волонтери надають безоплатну допомогу в якості репетиторів у підготовці до екзаменів, тощо [4].

Слухання та консультування є ще одним видом волонтерської діяльності. Волонтери з питань консультування та слухання можуть надавати емоційну підтримку іншим особам, які переживають важкі часи або відновлюються після травматичного досвіду. Є багато способів добровільної допомоги, від надання консультативної допомоги, до звичайного активного слухання. Такі види послуг доступні будь-кому, хто зацікавлений у наданні та отриманні підтримки.

Також, волонтерську діяльність можна класифікувати за найпоширенішими проблемами, де її потребують.

Військове волонтерство - щороку добровольці підтримують гуманітарну діяльність у тих країнах, де відбуваються військові події. Зони в яких це відбувається і приближені до них є загрозою для місцевого

населення. Мільйони людей стикаються з жахливими ризиками, у тому числі: стають безхатченками, втрачають своїх близьких і отримують поранення шляхом стрілянини або бомб.

Сексуальне насильство (особливо щодо жінок) є ще одним важливим наслідком військового втручання. Жінки та дівчата щодня піддаються насиллю, а хлопці часто змушені приєднуватися до рядів військових. Через юний вік, молодь не розуміє чого чекати від майбутнього, та як себе поводити у післявоєнному суспільстві. На жаль, жінки часто стикаються з жахами фізичного або психологічного насилля, а також з посттравматичними синдромами. Добровольці працюють над тим, щоб припинити насильні дії щодо жінок зараз, а також роблять все, для того щоб це не відбувалося з наступними поколіннями дівчат. Робота проходить як на локальних рівнях громад, селищ, та міст, так і на світовому рівні, коли волонтери надають психологічну допомогу жертвам насилля в режимі онлайн або по телефону. Також важливим завданням є досягти мирного співіснування громад, в яких поширеним є зловживання насиллям щодо жінки. В цей час робота волонтерів направлена не тільки на надання їжі, води, одягу, предметів для побуту, а й на психологічну підтримку.

Волонтерство за умов природних катастроф - землетруси, цунамі, засухи та повені непередбачувані. При плануванні подорожі більшість людей не враховує природні особливості регіону, але у тому випадку, коли стаються катастрофи, люди хочуть бути впевненими, що вони застраховані і будуть у безпеці. У країнах, що розвиваються та в густонаселених містах, ці події мають колосальні наслідки для місцевого населення. Надання негайної допомоги та швидке відбудування інфраструктури має важливе значення для підтримки та збереження життя людей, постраждалих від такої катастрофи. Незалежно від того, чи це допомогти біженцям, в наданні тимчасового притулку та їжі або у встановлюванні таборів для переселенців в певних місцях. Щорічно велика кількість людей страждає від подібних подій, а добровольці допомагають створювати безпечне середовище для

них.

Однією з найбільш руйнівних загроз для людей у всьому світі є голод. Волонтерська організація «Світова продовольча програма» має на меті покласти край голоду мільйонів людей у всьому світі. Організація працює над тим, щоб врятувати життя дітей з проблемами надмірного харчування, а також забезпечити їжею вразливі групи населення.

Запобігання потенційно смертельно небезпечним хворобам, таким як, малярія є також одним із видів волонтерства, адже її поширенню можна запобігти. Віруси можуть стати епідемією без належної обізнаності щодо небезпек укусів комарів та невідомих комах. Волонтерські організації забезпечують належні знання про основні навички із захисту від укусів та виявлення ознак та симптомів малярії та лихоманки. Завдання волонтерів це надання потрібної інформації щодо профілактики та протидії інфекційним захворюванням. Волонтерська організація Rotary International має намір контролювати поліомієліт у всьому світі. Більше 30 років Ротарі намагаються подолати поширення цієї хвороби.

Ще один вид волонтерської діяльності направлений на боротьбу з бідністю. Малозабезпечені люди мають обмежений доступ до таких життєво необхідних речей як, їжа, охорона здоров'я, освіта та ін. Проблеми голоду та недоїдання найчастіше та найбільше зачіпають саме найбільш вразливі прошарки суспільства. Через те, що їхні інтереси майже зовсім не представлені на державному та адміністративному рівнях, дуже складно стає подолати та вийти з цієї проблеми. Вони не мають представництва або голосу в публічних та політичних дебатах, що ускладнює вихід із бідності. Багато спільнот не можуть задовольнити основні потреби, такі як їжа, одяг та притулок. Скорочення бідності є однією з основних цілей багатьох міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй. Бідність є глобальною проблемою, яку багато хто намагається вирішити на щоденній основі шляхом добровільної роботи [5].

Існує вид волонтерства, коли люди покращують стан навколишнього

середовища, наприклад, піклуючись про чистоту на пляжах, або саджаючи нові дерева. Забруднення навколишнього середовища, глобальне потепління та зміни клімату стосуються кожного. Волонтери виконують різну роботу щодо захисту навколишньої середовища. Величезна кількість сміття, втрата біоресурсів, вирубка лісів, забруднення океану та озонового шару – це лише декілька проблем, які потребують негайного втручання людини задля їх вирішення. Ці екологічні проблеми стосуються кожної людини на планеті, а особливо в сучасному світі, коли загрози стають дедалі реальнішими. На щастя, такі волонтерські організації як Грінпіс та Всесвітній Фонд Дикої природи працюють над створенням кращого світу щодня.

Робота з молоддю – така діяльність націлена на волонтерство у молодіжних організаціях, які займаються майбутнім молоді. Це можуть бути виховальні, навчальні або культурні програми, які сприяють розвитку нового покоління.

Існує велика кількість волонтерських організацій, які утворенні саме для того, щоб надавати допомогу молоді. Через те, що це дуже специфічна робота, яка вимагає великої усвідомленості і кваліфікації, існують різні види волонтерської діяльності в молодіжному секторі, а саме:

Ситуативне волонтерство – це такий вид волонтерства, коли потрібні особливі навички волонтера, наприклад вміння керувати автобусом, для того, щоб перевозити дітей, або викладати у дитячому літньому таборі. Тобто, це залуження волонтерської допомоги на короткострокову подію, яка вимагає специфічних навичок або вмінь з боку волонтера.

Регулярне волонтерство – це вид волонтерства, який передбачає довгострокову співпрацю волонтера з організацією. В таких умовах волонтер бере на себе обов'язки регулярного робітника компанії і виконує роль його помічника, або повноцінного працівника в компанії [6].

Специфічне волонтерство – це такий вид роботи, коли люди, які добровільно займаються конкретним завданням як правило, обираються

спільнотою або персоналом на підставі їхніх вмінь та навичок.

Молоде волонтерство – це коли до волонтерства залучають однолітків тих людей, на яких спрямована допомога. Вони можуть виконувати всі ролі, які були зазначені вище, проте вони виступають в ролі менторів для своїх однолітків.

Волонтерський рух, як складова громадянського суспільства виконує важливі соціальні функції, такі як: світоглядна, виховна, комунікаційна, пізнавальна, функція формування соціального капіталу, рекреаційна, профілактична. З точки зору соціуму, волонтеру притаманні наступні функції: аксіологічна, функція зростання громадської активності, функція соціалізації, а також функція сприяння рішенню соціальних проблем.

Перша функція світоглядна – волонтер в процесі виконання суспільно необхідної і важливої роботи відчуває свою значимість, те, що його добровільна діяльність йде на користь і розуміє що завдяки цьому можливо змінити світ на краще. Тобто, ця функція вказує на значиме місце волонтера. Не дивлячись на те, що світ великий, допомога навіть однієї людини може його змінити.

Виховна функція – участь людини у волонтерських заходах потребує певних людських якостей. Милосердя, доброта, чесність, самопожертва, благородство, партнерство, все це ті відповідні риси характеру, які допомагають роботі волонтера. Якщо у людини вони слабо розвинені, або відсутні взагалі їй буде дуже складно працювати волонтером, проте саме добровільна, благодійна робота виховує і навчає цим якостям [61].

Комунікаційна функція – частіше за все діяльність волонтера пов'язана із взаємодією з іншими людьми, які потрапили у складні життєві ситуації, через різні фактори (соціальні, екологічні, економічні). Волонтер – це людина, яка вміє і може спілкуватися з різними типами людей, це можуть бути люди похилого віку, діти-сироти або важко хворі люди. Це можуть бути люди різні за статусами, можливе спілкування з головами державних органів, з керуючими організаціями, або з іншими волонтерами, людьми із

фокус груп, цільовою аудиторією, співробітниками державних органів в яких проводяться волонтерські заходи. Тому, володіння розвиненими комунікаційними навичками є дуже важливим вмінням і функцією волонтера.

Пізнавальна функція – так як волонтер не отримує ніяку фінансову винагороду за свою роботу, він має інший дохід у вигляді нового досвіду, який він набуває під час роботи. В залежності від соціальних проектів, які волонтер сам для себе обирає, від отримує різноманітний досвід, нові навички та вміння необхідні для виконання їм поставлених для нього задач. Завдяки роботі в організаціях, які займаються вирішенням різних проблем волонтер має змогу отримати якомога більше досвіду для себе і своєї роботи.

Функція формування соціального капіталу – ця функція полягає у набутті нових знайомств та контактів. Взаємодія із співробітниками та службовцями державних органів дає змогу розширити сфери діяльності волонтерських організацій. Особисті контакти з людьми, які потребують допомоги, а також дружба з іншими волонтерами допомагають волонтеру накопичити свій особистий соціальний капітал. Сюди входить і те, що кожне нове знайомство несе за собою новий досвід і нові знання, спільну ідентичність, цінності і інтереси, які також накопичуються і утворюють соціальний капітал.

Рекреаційна функція – волонтерська діяльність це в першу чергу допомога тим, хто її потребує. Проте, неможна забувати, що це також може бути активне, при цьому соціально-важливе проведення часу. Якщо, наприклад, волонтерство полягає у роботі в бібліотеці, на спортивних змаганнях, в музеях та на виставках в галереях, це допомагає волонтеру поєднувати його роботу і сферу його інтересів, або хобі.

Профілактична функція – високі моральні вимоги до особистості волонтера, а також організація його вільного часу на користь суспільству, допомагає в майбутнього завадити розвитку девіантної поведінки. Також,

профілактична функція полягає у висвітленні волонтерської діяльності як прикладу свідомої праці. Це допоможе дітям або підліткам брати приклад і наслідувати правильну модель поведінки.

Наступна функція – аксіологічна. В процесі волонтерської діяльності у людини формується набір цінностей, які потребує сьогодення. В сучасному світі, коли відбуваються такі процеси як глобалізація, міграція, війни, полікультурне середовище, урбанізація від людей потребують бути солідарними, толерантними, терпимими і взаєморозуміючими. Отже, волонтер має бути гнучким, в тому сенсі, що він має мати такий набір цінностей, який не завадить йому сприймати світ раціонально, без оціночних суджень і упереджень.

Функція зростання громадської активності – це необхідна функція для волонтерів, адже для того, щоб займатися такою діяльністю людина має бути не байдужою та активною щодо вирішення чужих проблем. Виконуючи суспільно необхідну і значиму роботу, волонтери усвідомлюють, що змінюють суспільство на краще тим самим заохочують інших приєднуватися до них і утворювати нові організації добровільної допомоги [10].

Функція соціалізації – волонтерські організації не завжди існують тільки завдяки дорослим людям, до них також можуть долучатися школярі або студенти. Завдяки такому досвіду діти переймають модель поведінки, навчаються як треба поводити себе в суспільстві, чим можна допомогти, а також вивільняють свою творчу енергію, якщо це входить у сферу діяльності волонтерської організації до якої вони залучені.

Завдяки волонтерській роботі вони знаходять нових друзів та цілі колективи з однопідлітками.

І остання функція сприяння вирішенню соціальних проблем. Ця функція поєднує в собі майже всі перераховані вище функції і полягає у тому, що добровільна діяльність націлена на виявлення проблем в соціумі які потребують вирішення та не мають на це ресурсів. В цій функції можна

прослідити основне визначення волонтерства.

Отже, можна зробити висновок, що волонтерська діяльність сприяє розвитку емоційної, чуттєвої особистості, змінює та виховує індивіда, формує його ціннісний світ, дозволяє розширити світосприйняття та отримання нових знань, а також сприяє творчій активній діяльності і особистому зросту [11, с.65].

1.3 Мотиваційна складова волонтерської діяльності

Волонтерські організації існують завдяки людським ресурсам, а саме волонтерів, які готові добровільно виконувати необхідну роботу. Люди не завжди готові піти на цей крок, тому неприбуткові організації повинні бути готовими до браку добровольців і вони не мають можливості сподіватись на стабільних працівників. Якщо в некомерційних організаціях великий відтік кадрів це робить майже неможливим вирішення проблеми, якою вони займаються. Менеджменту організацій вкрай важливо знати скільки волонтерів він має в роботі, а якщо цієї інформації немає, то треба знати як можна втримати людину на добровільній роботі, яку вона виконувала. Для того, щоб проблемні питання вирішувались і людей в організації, яка цим займається, завжди вистачало потрібно підібрати правильний підхід до мотивації волонтера.

Мотивація - це дуже комплексна характеристика, якій складно дати чітке визначення. Кожна людина має свої інтереси і потреби, чому саме той чи інший індивід вступає в ряди волонтерів відповісти складно. Проте, в цьому розділі я намагатимусь пояснити в чому полягає феномен мотивації в некомерційних організаціях, про тому, що некомерційні волонтерські організації часто дотримуються тих самих принципів в мотивації, що і комерційні.

Зрівнюючи дві різні за характеристиками організації комерційну та некомерційну, коли в одній найголовнішим є економічний показник, стає

зрозумілим, що мотиваційні розбіжності полягатимуть так само в матеріальній винагороді. Також мотивація в некомерційному секторі часто пов'язана з відмінним емоційним середовищем, яке налаштовує людину на добровільну допомогу, яка приносить користь.

При цьому, треба розуміти, що на чолі кожної організації є лідер і виникає питання чи повинен він бути хорошим менеджером чи хорошим мотиватором. Незалежно від складності завдання, яке він встановлює перед працівниками, він має перш за все мотивувати їхню роботу. Також, він повинен так побудувати роботу, щоб його працівники дійшли до поставленої їм мети, при цьому виконували роботу усвідомлено і відповідально. Якщо на меті стоїть грошова винагорода, то лідер має право керувати працівниками більш вільно, якщо ж це добровільна діяльність, лідер має бути не тільки стратегом, а ще й гарним психологом мотиватором.

Перші ніж надати визначення, які пропонують автори, треба пояснити чому саме не існує одного чітко визначеного варіанта. Не викликає сумнівів, що всі автори дотримуються тих самих принципів у визначенні мотивації, але досить цікаво знайти причину відмінностей у їхніх думках.

Перш за все, це може бути через високий рівень суб'єктивності, тому що мотивація сильно залежить від особистості і її намірів. Тому зараз, всі інші фактори з навколишнього середовища, які можуть впливати, будуть проігноровані. Цей підхід був показаний французьким філософом Рене Декартом у 17 столітті. Він виділив тіло людини як неактивну частину, а людську волю як активну частину мотивації. Він описав їх як два показника, які реагують на різні типи подразників (стимулів) [39].

Тому мотивація завжди сильно залежить від волі індивіда, яка істотно відрізняється у кожної людини. Існує велика ймовірність того, що визначення різних авторів та результати їхніх досліджень сильно відрізняються внаслідок об'єктів їх дослідження – людей, чия воля не може бути однаковою. Додавши суб'єктивну думку різних авторів, різні часи, коли були написані визначення, екологічні відмінності, а також той факт,

що мотивація є чимось, що не можна виміряти фізично, отримаємо так багато різних поглядів на цей феномен. Мотивація як термін походить від латинського *movere*, що означає "рухатися". Деякі автори наводять різні коріння слова і переводять його як "стимулювати". Проте всі вони ведуть до певного дієслова [65].

Барнет пропонує більш широке пояснення терміну, що визначає мотивацію як "сили, що діють на людину або в межах людини, які викликають збудження, напрямок і наполегливість цілеспрямованих добровільних зусиль". Він вважає, що теорія мотивації стосується процесів, які пояснюють, чому і як активізується людська поведінка. Пакдел з Бакинського державного університету в Азербайджані також вибрав більш широке пояснення терміну мотивації. Він пояснює це як "внутрішнє явище, на яке впливають чотири фактори: ситуація (середовище та зовнішній стимул), темперамент (стан і внутрішній стан організму), мета (мета поведінки та ставлення) та інструмент (засоби досягнення мети) [39]. Крім того, він пояснює це як поведінку, а не річ або особливу подію, яку можна спостерігати безпосередньо. Він наголошує на важливості мотиву перед тим, як пропонувати кілька різних визначень мотивації, як і в "мотивації" такі чинники або положення, які змушують особу виконувати певні дії в організації [39].

Є автори, які пропонують набагато простіші визначення мотивації. Маючи на увазі всі вище перераховані фактори, такі автори як Грехем і Вайнер (1996) з Каліфорнійського університету наголошують на тому, що визначення мотивації повинне бути за рамками економіки та менеджменту. Вони кажуть, що мотивація – це модель, яку потрібно розглядати під кутом, чому люди ведуть себе так як вони звикли [31].

Одне з найкращих і повних визначень мотивації є визначення Чопра. Перш за все, воно відмінне від визначення Грехема та Вейнера тим, що це набагато краще можна застосувати з позицій менеджменту. Через теорію менеджменту це пояснення включає в себе такі характеристики як

середовище (тобто різні типи організацій) або цілі (кінцевий результат поведінки).

Отже, стає зрозумілим те, що мотивацію не можна чітко визначити як якусь річ, це є комплексне поняття рушійної сили, яка керує людьми досягати їхніх цілей. Також треба додати, що це процес, який відбувається в чіткому порядку.

Процес мотивації є складним через кілька важливих речей. Потрібно розуміти, що мотиваційні процеси наприклад у розвинених суспільствах будуть відмінні від тих, які відбуваються у людей з нерозвинених країн. Це все пояснюється тим, що у людей відрізняються їх потреби, оточення, а також цілі, які не можуть досягатися однаковим чином у всіх людей на планеті Земля. Мотиваційний процес слід розглядати як такий, що вимагає великого проміжку часу. Кожний етап веде до іншого, і так досягається кінцевий результат залучення людини. Якщо пам'ятати про час та допоміжні фактори з зовнішнього середовища менеджери як комерційних, так і некомерційних організацій можуть досягти ефективного використання мотивації своїх співробітників.

У книзі "Керування мотивацією" Прічард і Ешвуд запропонували п'ять різних факторів, які сприяють процесу мотивації. Цими факторами є: Дії, Результат, Оцінка, Результат та Потреба в задоволенні [31].

Істотним для дослідження структури мотивації виявилось виділення Б. Додоновим її чотирьох структурних компонентів: задоволення від самої діяльності, значущості для особистості безпосереднього її результату, "мотивувальної" сили винагороди за діяльність, тиску, що примушує особистість до певних дій [16].

Основною проблемою процесу мотивації є мотиви або те, що може спонукати людину до дії. Розуміння людей та їхніх потреб є дуже важливим і саме тут вмикається психологічний аспект роботи з волонтерами.

Дуже важливим є визначення деяких з найбільш впливових факторів мотивації під час роботи в некомерційних організаціях.

Фактори мотивації є детермінантами мотивації. Вони можуть бути матеріальними речами, або внутрішніми цінностями і прагненнями. Лише їхня згадка вже може допомогти людині вирішити хоче вона брати участь, чи не хоче.

Дуже важко визначити різницю між мотиваційними факторами в комерційному та некомерційному секторі, а тому їх можна вважати загальними, такими які можна використовувати в обох видах діяльності. Проте, можна визначити індивідуальне значення окремих мотиваційних факторів в некомерційному секторі. Також можна довести відмінності в ієрархії факторів мотивації між різними рівнями організацій.

Мотиваційні фактори залежать від багатьох змінних. Перш за все, у кожної людини є свої унікальні цінності, які не можуть повторюватися і діяти однаково для всіх. Навколишнє середовище, економічна ситуація, соціальний статус, культура та рівень освіти індивіда можуть впливати на мотиваційні чинники та збільшувати або зменшувати їхнє значення. Крім того, мотиваційні фактори з часом можуть змінюватися.

Отже, першими факторами для розгляду виступають найпотужніші і найпопулярніші фактори - фінансові. Це звісно заробітна плата, премія, грошові винагороди та фінансові бонуси. Щоб спростити цей термін, фактори фінансової мотивації можна розглядати як гроші.

В основному гроші розглядаються як нижчий мотиваційний фактор в ієрархії мотиваційних факторів. Тим не менш існує і інша точка зору. Це можна довести, поглянувши на теорію людських потреб Маслоу. Гроші можуть задовольняти дві різні потреби - найнижчі та найвищі. По-перше, гроші означають можливості для забезпечення людських потреб для виживання. По-друге, для когось метою в житті може бути лише заробіток грошей. Проте, хоч фінансовий фактор і не виступає головним під час волонтерської діяльності, матеріальна вигода може бути присутня у вигляді символічних речей, які волонтер отримує за свою роботу.

Деякі автори підкреслюють той факт, що гроші є нижчим

мотиваційним фактором, доводячи, що працівники на нижчих ступенях ієрархії в компанії, вказали, що їхня зарплата є найважливішим фактором мотивації, тоді як працівники вищих рівнів вказали навпаки [33].

Робочі характеристики, як фактор мотивації, можуть бути легко пояснені як сама робота або зміст роботи. Отже, в цьому випадку сама робота і виступає фактором мотивації. Її різноманіття завдань, їхня важливість, свобода працівника виконувати завдання як він хоче, а також наявність зворотного зв'язку – це одні з тих факторів, які заохочують людину до діяльності.

Робота організації щодо інтеграції волонтерів в свою діяльність виступає як ще причина для людини виконувати відповідну роботу на добровільних засадах. Проведення тренінгів, семінарів, майстер класів – це все показує організаторів як відповідальних орган, який піклується, щоб його волонтери володіли всіма потрібними навичками. Також, з цього випливає ще один мотиваційний фактор – це отримання нових знань завдяки тренінгам, які проводить організація в якій працює волонтер.

Безпека праці - це ще один фактор мотивації. Значення цього фактора неможливо переоцінити, особливо під час роботи волонтерів як вже було згадано під час військових подій або під час екологічних катастроф.

Соціальні зв'язки як фактор мотивації виходить із теорії потреб Маслоу. Людська потреба у приналежності до групи може виступати сильним мотиваційним фактором. Також важливо розуміти, що не тільки сім'я, близькі друзі та колеги, мотивують людину до залучення на роботу. Навіть слабкіші зв'язки з людьми, які не входять в коло близького оточення, можуть виступати мотиваторами. Отже, всі нові знайомства, які людина отримує під час роботи можна визначити, як професійну мережу. Вона розглядається як встановлення професійних відносин і зв'язків, які за своїм характером - соціальні. Така мережа допомагає людині побудувати кар'єру, а також приєднатися до колективу людей зі схожими професійними навичками та інтересами.

Визнання є одним ще одним із чинників мотивації, який також впливає на моральний дух людини, і може легко перевищити фінансові фактори. Потреби робітників у визнанні та оцінці їх діяльності стають популярним інструментом мотивації. Під час волонтерської роботи визнання може служити співпраця з престижними та відомими організаціями.

Самореалізація згадується в ранньому дослідженні мотивації, стаючи найвищою необхідністю в ієрархії потреб Маслоу. Самореалізація це повна реалізація людського потенціалу. Самореалізація може виступати фактором мотивації для людей, котрі мають бажання добровільно допомагати людям не задля особистої вигоди.

Отже, якщо підвести підсумок щодо мотивації людини у неприбутковому секторі, під час роботи на волонтерських засадах основними характеристиками є її індивідуальні потреби, а також оточуюче середовище, тобто робота організації.

Основною проблемою при виникненні мотивації є те, що волонтерська робота, на відміну від оплачуваної роботи, часто неофіційна в тому розумінні, що вона не діє за контрактом між роботодавцем і волонтером. Тому такі речі, як робочий час, основні умови праці та стандартна кадрова політика, не покриваються для волонтерів, що дає їм більше нестабільних умов роботи, ніж оплачуваням працівникам. Звісно це індивідуальний показник, який може у різних людей не співпадати.

Ще однією проблемою може стати професійне вигорання. Коли людина займається волонтерством на різних проектах впродовж тривалого періоду вона втрачає інтерес до цієї роботи. Також це може бути складність у виконанні роботи, емоційна нестабільність, а ще бажання покинути проект.

Отже, підбиваючи підсумок першого розділу треба сказати, що у цій частині роботи була проведена теоретична робота пояснююча феномен волонтерства. Згідно з поставленими завданнями магістерської дисертації була зроблена концептуалізація поняття «волонтерство». Концептуалізація

полягала у наведенні декількох визначень, порівнянні їх між собою, а також виявленні зв'язку визначень різних авторів з їхніми теоріями. Були наведені різноманітні підходи і теорії до визначення волонтерської діяльності, виявлено теоретичні і історичні аспекти виникнення волонтерського руху, а також наведено приклад різноманітних волонтерських організацій, які діють в Україні. В цьому розділі були розглянуті види волонтерських робіт, сфери в яких задіяні волонтери, а також було зазначено які функції вони виконують. В останньому підрозділі був проведений теоретичний аналіз мотиваційних факторів залучення до волонтерської діяльності.

РОЗДІЛ 2. РОБОТА ВОЛОНТЕРІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ СВІТУ

2.1. Світовий досвід волонтерської діяльності

Світове співтовариство визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов'язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу. У Всесвітній Декларації Волонтерства відзначається, що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості. Вагомість волонтерської діяльності в світовому вимірі підтверджується її визнанням Організацією Об'єднаних Націй як суспільно корисної діяльності на добровільній основі, яка повинна бути важливою складовою будь-якої стратегії, націленої на вирішення проблем, особливо в таких сферах, як боротьба з бідністю, сталий розвиток, охорона здоров'я, упередження лих та вчасне реагування, соціальна інтеграція, подолання соціальної нерівності та дискримінації тощо. Відповідні положення Резолюції ООН та рекомендація щодо підтримки волонтерського руху пропонують урядам всіх держав включити волонтерство в національні плани розвитку як компонент з досягнення цілей сталого розвитку [9 с.34].

Поштовхом до виникнення волонтерства, як вже було наведено раніше були виклики суспільства, з якими не мала змоги впоратись держава. У світовій практиці першими волонтерами були люди, які допомагали військовим, а також цивільному населенню під час військових подій. Під час Першої світової війни тисячі медсестер волонтерів піклувалися про поранених солдат, кількість потерпілих збільшувалась кожного дня, тому волонтерська допомога була вкрай важливою та необхідною при допомозі пораненим військовим під час війни. Багато жінок з усього світу вступили в ряди медсестер, щоб підтримати своїми зусиллями армію, надаючи догляд солдатам, які стали жертвами війни, що виникла в Європі. Поява жінок волонтерів також пов'язана з феміністичними настроями, коли жінки

намагалися показати, що війна – це не тільки чоловіча справа, вони також можуть вплинути на хід військових подій і своїми силами допомогти армії [68].

Після закінчення Другої Світової Війни, коли волонтерство перестало бути лише військовою повинністю, воно почало утворюватися як суспільний інструмент для соціальної допомоги. Наприклад, волонтери із різних країн Європи об'єднувалися у громади і розбудовували втрачені під час бомбардувань міста.

Країнами з найбільш розвиненим волонтерським рухом прийнято вважати США, Велику Британію та Нідерланди. Наприклад, у 1939 році Британський Червоний Хрест утворив «Об'єднану Військову Організацію», яка допомагала більш ефективно координувати роботу під час війни. Ця організація займалась видачею таких важливих речей як: продукти харчування, медичні засоби, ковдри та одяг для людей в центрах швидкої допомоги та в лікарнях. У жовтні 1939 року Об'єднана Військова Організація утворила спеціальний департамент, який відповідав за перевезення поранених. Протягом війни департамент забезпечив волонтерів сотнями машин швидкої допомоги, тому добровольці займались транспортуванням людей з небезпечних будівель, забезпечували центри захисту від обстрілів, та надавали першу медичну допомогу.

Також Червоний Хрест Британії заснував департамент поранених та зниклих безвісті, щоб допомогти людям дізнатися інформацію щодо їхніх родичів. Сім'ї, які не мали новин про своїх близьких, могли скористатися послугою, щоб з'ясувати, чи вони в безпеці. Волонтери Червоного Хреста проводили службу пошуку в лікарнях, щоб отримати інформацію від пацієнтів про людей, які зникли, потрапили в полон, або загинули. Волонтери також повідомляли про стан хворих родичам, відправляли листи за кордон, якщо це були іноземні солдати.

Ще один важливий підрозділ роботи Червоного Хреста Британії був департамент військовополонених. Волонтери займалися пакуванням і

відправкою посилок військовополоненим, які знаходилися за територією Британії. Такі посилки значно покращували життя полонених, і психологічно допомагали впоратись з обставинами у які вони потрапили, адже вони отримували книжки, листи від родичів, та навіть спортивне спорядження. У Великобританії до кінця 40-х років XX ст., основні медичні та соціальні послуги надавалися волонтерськими організаціями, їхня діяльність доповнювала безпосередню допомогу родини й громади [68].

Під час Другої Світової Війни по всій території Британії, від маленьких селищ до великих міст, були розташовані лікарні, які знаходились у приватних будинках. Реабілітаційні центри будували у заміських маєтках приватних осіб.

Після закінчення війни робота волонтерів не припинилась, відбувалась репатріація військових, а також їхня інтеграція в нове суспільство. Червоний Хрест займався збором коштів для найбільш уражених груп населення, і забезпечував їх усім необхідним [68].

У 1882 році Клара Бартон заснувала «Американський Червоний Хрест», який також відіграв важливу роль під час Першої Світової Війни. Ними до Європи був відправлений «Корабель Милосердя» на борту якого перебувало 170 медсестер та хірургів, які їхали для надання першої медичної допомоги бійцям. Через те, що потреб ставало все більше, війна загострювалася і відчувалась нестача людських ресурсів керуючи організацією скликали всіх бажаючих вступити в ряди волонтерів. Таким чином до Червоного Хреста приєдналося 20 мільйонів дорослих та 11 мільйонів молодих людей, а більше 8 мільйонів дорослих вже були добровільними працівниками.

Як Британський Червоний Хрест, Американський також мав свої підрозділи, найголовнішими чотирма були: 1) Допомога американським збройним силам

2) Допомога іноземним арміям, особливо французькій.

3) Допомога американським та іноземним військовополоненим

4) Допомога цивільному населенню, особливо дітям.

Одними із функцій Червоного Хреста були: підтримка зв'язку між військовими і їхніми сім'ями, фінансування родин, інформування людей щодо долі їхніх рідних на фронті. Також Червоний Хрест займався матеріальним забезпеченням, їжею та медикаментами для усіх потребуючих. Надання першої медичної допомоги, організація лікарень та надання медичних послуг, а також їхнє технічне забезпечення [70].

Проте, навіть до військових подій волонтерської діяльності в США була не менш розвинена, вона мала стихійний характер і проявляла себе як форму громадянського суспільства. Волонтерська робота полягала в організації недільних шкіл, технічному оснащенні вулиць ліхтарями, ініціативністю громади щодо роботи на суспільне благо. Так, наприклад, у 1736 році Бенджамін Франклін формально закріплює організацію «добровільні пожежники Філадельфії». В рамках цієї організації, яка складалась із 30 чоловік, добровольці виконували роль пожежників [18, с.11].

Активізацію і розвиток волонтерського руху у США також пов'язують з релігійними віруваннями XIX століття. Місцеві церкви заохочували людей до соціальної роботи, прихожан залучали до роботи з людьми, які втратили свій дім, з хворими та соціально незахищеними верствами населення.

Ще одним важливим етапом у формуванні волонтерської діяльності в американському суспільстві була велика депресія. Це був період коли більшість громадян опинилися за межею бідності, залишилися без роботи і не мали можливості платити за місце проживання.

У XIX ст. за ініціативи Ф.Рузвельта в рамках політики "Нового курсу" з метою зниження рівня безробіття та для виконання важливої роботи зі збереження довкілля та природних ресурсів була створена організація Civilian Conservation Corps [18 с.12]. Програма здобула надзвичайну популярність серед населення, ставши прообразом для великої кількості масових, передусім, екологічно орієнтованих проектів. За свою роботу вони

отримували їжу, притулок і невеликі грошові винагородження. Таким чином працездатні, проте безробітні люди були наділені всім необхідним, водночас виконуючи суспільно необхідні роботи для захисту навколишнього середовища. Волонтерська діяльність в США дає змогу отримати кваліфікаційні навички, підвищити свій статус у суспільстві, адже добровільна допомога вважається престижним заняттям, така діяльність також дозволяє знайти роботу, та навіть вступити до вищого навчального закладу. Таким чином США стала однією з країн де волонтерство розвинене на дуже високому рівні.

Переживши кілька хвиль спаду і зростання протягом XX ст., починаючи з 1990-х років волонтерський рух набув у США масового характеру. За оцінками фахівців, понад 50 % дорослого населення США беруть участь у волонтерській діяльності; близько 80 % благодійних організацій існують саме завдяки роботі волонтерів. Сьогодні основною структурою, завдяки якій американські волонтери можуть знайти собі заняття, а організації та особи, що потребують помічників-волонтерів, можуть заявити про свої потреби, є волонтерські центри, яких у країні діє понад 500. Фінансовий еквівалент волонтерської праці на рік в США становить більш як \$ 5300 млрд [9 с.23].

Отже, волонтерський рух в США є одним із найбільш ранніх і впливових у світі. На прикладі американського суспільства можна побачити як волонтерська діяльність може бути корисною під час кризових станів, під час війн, екологічних та економічних катастроф. Держава регулює волонтерську діяльність і намагається однаково залучати волонтерів як у зовнішній так і у внутрішній політиці держави, як на міжнародному так і на національному рівнях, розвиваючи різноманітні види і типи волонтерської допомоги. Також державна політика вправно регулює роботу волонтерських організацій, використовуючи їх як ресурс для вирішення найбільш актуальних соціальних проблем. Робота волонтерів на міжнародному рівні полягає у тому, щоб громадяни інших країн мали змогу ознайомитись з

американською культурою, традиціями та звичаями, така діяльність була направлена на популяризацію позитивного іміджу країни. Разом з тим, волонтери мали змогу пізнати інші країни і побачити світ. Також слід зазначити, що таких масштабів волонтерський рух досяг завдяки пропаганді діяльності волонтерів, утворенню волонтерських шкіл, вихованню дітей з ідеологією суспільного служіння, сприймання такої діяльності як суспільно необхідної. Волонтерська робота розуміється як така, що сприяє розвитку держави на політичному і соціальному рівнях. Підтримка громадян і активне залучення їх у добровільну діяльність також сприяє такому широкому розповсюдженню волонтерства в країні. Це відбувається через те, що в США волонтерський рух має дуже організований характер.

14 вересня 1990 р. в Парижі на XI Всесвітній конференції Міжнародної Асоціації добровільних зусиль прийняли Загальну Декларацію про волонтерську діяльність, згідно з якою така діяльність розглядається як інструмент соціального, економічного, культурного, екологічного розвитку. Декларація підкреслює: волонтерство – це добровільний вибір, що відображає особисті погляди і позиції; це активна участь громадянина в житті суспільства, що виражається зазвичай спільною діяльністю в межах різних асоціацій. Волонтерство сприяє поліпшенню якості життя, особистому процвітання й поглибленню солідарності, реалізації основних потреб на шляху будівництва справедливого й мирного суспільства, більш збалансованому економічному й соціальному розвитку, створенню нових робочих місць і професій. У Декларації проголошено низку головних принципів руху, зокрема, надання особистих або організованих послуг, а також принцип перетворення волонтерства на елемент особистого розвитку, набуття нових знань і навичок. Ця Декларація підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання у спілки для волонтерської діяльності без будь-якої дискримінації через культурне та етнічне походження незалежно від віросповідання, віку, статі, фізичного, соціального чи економічного становища. Всім людям у світі має бути

гарантовано право на вільне витрачання свого часу, таланту й енергії на користь інших людей чи громади, якщо вони працюють індивідуально чи в колективі, не сподіваючись на фінансову винагороду [28].

За даними останнього дослідження CAF International, яке відображає стан волонтерства у 2014 р., найбільше (за відсотком залученого населення) займаються волонтерською діяльністю у таких 5 країнах: М'янма, Шрі-Ланка, Ліберія, Нова Зеландія, Канада. Найкраща серед європейських країн – Ірландія (№ 11 у рейтингу), де 41% населення бере участь у волонтерській діяльності. У кількісних показниках найбільше людей займається волонтерством в Індії, США, Індонезії, Китаї, Нігерії [59].

У світі волонтерська діяльність характеризується чітким правовим врегулюванням і підтримкою держави. Волонтери отримують стаж роботи за свою діяльність, мають пільги в які входить медичне забезпечення та страхування життя. Такий вид діяльності в Європі розглядається як соціальна послуга, яка привносить свою частку у ВВП, таким самим дозволяє розвиватися економіці країни. Можна вважати, що чим більше ресурсів держава вкладає в розвиток некомерційних підприємств тим більше і швидше вона зможе розкрити свій потенціал у соціально-економічній сфері. Також волонтерство сприяє поширенню демократії, через те, що на громади покладаються суспільно-важливі рішення і люди самі їх приймають. Процедура прийняття рішень, залучення до роботи та організація діяльності повинна проходити прозоро і демократично.

На початку XX століття ідея волонтерства в Японії дістала суспільний резонанс, і 1910 року уряд створив систему волонтерської допомоги «Хоумен інн» (сучасна назва «Мінсей інн»). Досі зберігається головний принцип роботи цієї системи: вибрані члени суспільства, завданням котрих є визначення рівня добробуту громадян, діють у співпраці з урядом. В сучасній Японії налічується понад 3300 волонтерських центрів, які працюють майже в усіх муніципалітетах країни [7 с.8].

Серед європейських країн один з найвищих показників участі

населення у волонтерській діяльності спостерігається у Великій Британії — до 30 % та Ірландії — 33 %, а однією з найбільш популярних сфер виступає соціальна робота, хоча за останні роки зросла популярність волонтерства на спортивних заходах та в акціях зі збереження довкілля. За даними Національного центру волонтерської роботи у Великій Британії, головним мотивом для участі у волонтерському русі вважають саму діяльність, яка інтегрує добровольців у суспільство, створюючи певну цілісність із ним (32% – потреба в почутті єдності з людьми [9 с.28]. Волонтерський рух у Великобританії має вагому підтримку від уряду, що пояснюється визнанням його як важливого елементу соціальної політики. Особливо це було помітно у 80-ті роки, коли рівень безробіття зріс, і політики, як і суспільство загалом, почали вважати волонтерську роботу частковим вирішенням цієї проблеми [21 с. 88].

В Європейському Союзі волонтерський рух також користується великою популярністю серед населення. 2011 р. було проголошено роком волонтерства, а його цілями стали: створення сприятливих і полегшених умов для діяльності добровольців країн – членів ЄС, розширення можливостей волонтерських організацій та підвищення якості результатів їхньої діяльності, винагородження та визнання волонтерської діяльності, підвищення обізнаності людей щодо цінностей та важливості волонтерської діяльності [9 с.31].

У Німеччині, на відміну від англо-американської традиції, термін "волонтер" і "волонтерство" зустрічається рідко. Проте використовуються терміни "робота" та "діяльність на громадських засадах". Другий термін охоплює традиційне визначення волонтерської роботи — вона добровільна та безкоштовна. Волонтерська робота в Німеччині виникла в 1788 р. завдяки Гамбурзькому кодексу для бідних. Протягом наступних десятиліть у більшості німецьких поселень соціальний захист бідних було організовано саме завдяки волонтерській роботі, котра була інституціалізована комунальною реформою в Пруссії в 1808 році. Завдяки волонтерам стало

можливим надання соціальної допомоги з мінімальним використанням суспільних ресурсів. Волонтерська робота часто означає більше, ніж надання підтримки, а це піднімає проблеми достатньої кваліфікації, компетенції та відповідальності за роботу. Тож, організації та групи організацій розвивають різні моделі волонтерської роботи, що допомагають людям працювати для інших [21].

Зараз у Німеччині волонтерські організації займаються широким спектром соціальних проблем від превентивного запобігання катастрофам до повної реабілітації людини. Найпоширенішими видами волонтерської роботи є допомога людям без місця проживання, малозабезпеченим сім'ям, а також підтримка сімей робітників, волонтери також опікуються людьми, які потребують екстреної допомоги. Характерною рисою волонтерства в Німеччині є наявність серед волонтерів великої кількості пенсіонерів. Люди похилого віку, які вийшли на пенсію активніше залучаються до добровільної допомоги, особливо, якщо це стосується релігійного волонтерства всередині общини.

У Франції, близько 20% дорослого населення бере участь у добровільних ініціативах на постійній основі, волонтери також залучаються й до роботи в місцевих органах влади, державних установах, в органах поліції та громадської безпеки, посольствах і консульствах. Найбільш популярними напрямками є проекти в сферах охорони здоров'я та реабілітації, боротьба з ізоляцією та дискримінацією, адаптація іммігрантів, освітні та культурологічні проекти.

У Чехії акредитується діяльність неурядових організацій, котрі здійснюють відбір і навчають волонтерів, підписують з ними контракти і направляють на роботу в організації, які їх потребують. Це можуть бути як державні органи, так і територіальні органи влади та самоврядування.

В Угорщині організаторами волонтерської діяльності можуть бути добродійні організації, державні установи, державні або приватні постачальники послуг в сферах соціальної допомоги, культури, освіти і

захисту меншин. Організації, котрі залучають на роботу волонтерів, повинні зареєструватися в компетентному міністерстві. Законом Угорщини про суспільно корисну волонтерську діяльність встановлено детальну бюрократичну процедуру реєстрації й умови, при яких в реєстрації може бути відмовлено.

В Італії діють встановлені принципи і критерії, котрі регулюють відносини між державними установами і волонтерськими організаціями. Волонтерам надається певний захист та права, для волонтерських організацій встановлено низку обов'язків, зокрема, обов'язкове страхування здоров'я і відповідальності перед третіми особами. Однією з найбільших волонтерських організацій є Італійський фонд волонтерства, створений за ініціативи Римської ощадної каси, котрий надає консультаційні та освітні послуги волонтерам і волонтерським організаціям. Також він є засновником національних премій задля підтримки найбільш перспективних та ініціативних волонтерських груп, які вирішують соціальні проблеми. В Італії також діє Постійний комітет голів волонтерських організацій і фондів, який представляє інтереси 2 млн волонтерів Італії перед урядом, парламентом, церквою, різними суспільними інститутами [21].

Найвідомішими міжнародними волонтерськими організаціями є:

- 1) UNV (United Nations Volunteers) – Ця організація також відома як «Волонтери ООН» знаходиться в прямому керівництві ООН, та являється її підрозділом. Вона займається впровадженням і підтримкою стійкого глобального розвитку завдяки тому, що поширює ідеї добровільної діяльності при вирішенні конкретних практичних соціальних проблем.

- 2) SCI (Service Civil International) – Міжнародна волонтерська організація в задачі якої входить поширення ідеї миру, міжнародного співтовариства, порозуміння, солідарності, соціальної рівності та справедливості, а також захисту навколишнього середовища. Основна діяльність цієї організації полягає в організації міжнародних волонтерських проектів, семінарів, тренінгів та міжнародних обмінів.

3) ALLIANCE (Alliance of European Voluntary Service Organizations) – Альянс європейських волонтерських організацій представляє собою координаційний центр через яких регулюються всі міжнародні волонтерські проекти та організації, які ними займаються.

4) ICYE (International Cultural Youth Exchange) – Ця організація займається впровадженням і поширенням волонтерської діяльності серед молоді. Їхня робота полягає у вихованні нового покоління волонтерів, які будуть займатися миротворчою діяльністю по всьому світі. Також у сферу їхньої роботи входять організації дитячих центрів і екологічні проекти.

5) YAP (Youth Action for Peace) – Міжнародна молодіжна волонтерська організація яка бореться з військовими конфліктами, популяризує мир та взаєморозуміння між країнами. Представники цієї організації займаються лобіюванням антивійськових, миротворчих ідей серед політичних партій. Завдяки цій організації політично активна молодь з усього світу організовує семінари, антивійськові тренінги та проекти на яких розробляють методи ненасильницького вирішення конфлікту. Також ця організація співпрацює з біженцями та соціально незахищеними групами.

6) CCIVS (Coordinating Committee for International Voluntary Service) – Ця організація виступає як ще один координаційний волонтерський центр, який являється підрозділом ЮНЕСКО. В роботі цього центра знаходяться проекти більш ніж із 100 країн світу.

7) AVSO (Association of Voluntary Service Organization) – Європейська організація яка займається впровадженням інтересів волонтерів на міжнародному урядовому рівні, на рівні соціальних інститутів та громадських організацій [65].

Отже, у другому розділі згідно з поставленими завданнями магістерської дисертації було розкрито механізми роботи волонтерських організацій в Україні і в Світі. Була визначення роль волонтерів у вирішенні конфлікту на Сході України, а також описані моделі роботи волонтерів під час кризових подій в інших країнах світу.

2.2. Робота волонтерських організацій в Україні

Згідно із даними дослідження «Волонтерський рух в Україні», підготовленого GfK Ukraine на замовлення ООН в Україні, громадяни України надають великого значення волонтерському руху в розвитку суспільних процесів: 62 % визнають роль волонтерів у змінах останнього року; 85 % вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру; 81 % схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства [55].

Останнє всеукраїнське соціологічне дослідження, проведене Інститутом Горшеніна в лютому 2016 р., показало, що найбільшою довірою в українців користуються волонтери (їм довіряє 71% населення), наступні за рівнем довіри – громадські організації (49%). В той же час у ході загальнонаціонального опитування населення України, яке було проведене фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічною службою Центру Разумкова на замовлення Українського форуму благодійників, 13% населення відповіли, що займалися волонтерською діяльністю протягом 2015 р. Цікавими виявилися дані про регіони, де було найбільше волонтерів, – це Донбас, підконтрольні Україні території (19 %), та Захід (14 %) [21].

Волонтерський рух є невід'ємною частиною кожної країни. Волонтерські організації є одними із складових економічного розвитку країни, оскільки роботодавці та постачальники послуг збільшують загальні економічні показники країни та зменшують тягар державних витрат. Цей сектор також відіграє ключову роль у створенні умов, за яких економіка може процвітати – це інвестиції в навчання, підвищення кваліфікації та покращення можливостей працевлаштування для людей на ринку праці. Беручи участь у волонтерській діяльності, люди мають можливість зробити особистий внесок у вирішення соціальних проблем, взяти участь у соціально важливих проектах, набути нові навички та знання, а також зустріти нове

коло однодумців.

Волонтерство в Україні виникло задовго до подій на Майдані і війні на Донбасі.

Вчена дослідниця історії Галичини Адріана Огорчак зазначала, що: «українці завжди опікувалися старими та немічними, вдовами, сиротами. Сильний допомагав слабшому. Великі справи робили разом. Чуйність, ніжність у взаєминах між людьми викликали захоплення у мандрівників, які приходили до нас із далеких країн» [16].

Проте нині прийнято вважати, що пік волонтерської діяльності припадає саме на час, коли в Україні відбувались трансформаційні події. 2014 рік став значимим роком у розвитку волонтерства в Україні, він дав потужний поштовх для формування ряду волонтерських організацій, які стали яскравим прикладом високого рівня громадянської свідомості українців та їх здатності ефективно самоорганізовуватись. Починаючи з надання допомоги учасникам Революції Гідності, волонтерський рух перетворився на складний і великий механізм, який пізніше забезпечив українську армію всім необхідним. Під час подій на Майдані волонтерство було стихійними і хаотичним явищем, проявом турботи і занепокоєння, це була неструктурована допомога, коли вже під час військових подій на сході України, спираючись на минулий досвід волонтерська діяльність була чітко організована. Представники волонтерських організацій займаються наданням одягу, продуктів харчування та медичними послугами. Волонтерський рух в Україні на сучасному етапі є проявом певної зрілості громадянського суспільства, він доповнює функції державних органів, сприяє стабілізації та регулюванню суспільних відносин в умовах децентралізації.

Так, за даними соціологічного дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» спільно з КМІС, 32,5 % українців лише протягом травня-вересня 2014 р. мали досвід переказів коштів на рахунки української армії. Ще 23 % громадян скористалися

допомогою благодійних фондів та волонтерських організацій, передавши кошти, речі та продукти саме через ці громадські інституції. 9 % громадян приймали участь у магазинних акціях, купивши товари за списками для потреб армії та передавши їх волонтерам. Особисто допомагали вимушеним переселенцям речами та грошима 7 % українських громадян. Безпосереднім збором коштів, ліків, речей та доставкою їх в зону проведення АТО займались 3 %.

Результати соціологічних досліджень також свідчать про те, що український волонтерський рух у 2014 р. за масштабом поширення став безпрецедентним виявом громадської самоорганізації. Зростання активності волонтерського руху було обумовлене двома основними факторами: внутрішньополітичною кризою, що призвела до розбалансування системи державного управління, дефіциту якісних управлінських рішень, браку ресурсних можливостей, та зовнішньою агресією, яка поглибила дисбаланс між здатністю держави ефективно виконувати свої функції та забезпеченням основних потреб громадян. Кризові процеси в країні та зовнішні впливи поставили під загрозу існування України як національної держави, що було сприйнято громадянами як особистий виклик, загрозу їх самоідентифікації [5].

Проте, у незалежній Україні перші волонтери з'явилися ще 1992 року. Це були представництва корпусу мира США, і тоді вони працювали за 2 програмами: економічного розвитку і впровадження та навчання англійської мови. Поступово цей рух знайшов підтримку і в українців. Він отримав статус національного. У 1997 році в Україні був зареєстрований Всеукраїнський суспільний центр «Волонтер». Спочатку лише молодь брала участь у різноманітних благодійних акціях: прибирали на кладовищі, допомагали людям похилого віку, на свята дарували подарунки та квіти. Трохи пізніше підключилось і більш старше покоління.

В травні 1998 року Україна серед інших країн Центральної на Східної Європи, а також кількох країн Азії, розпочала реалізацію регіональної

програми «Ініціативи з роботи на добровільних засадах». Головна мета програми — відновлення руху волонтерів у вищезгаданих країнах як запоруки громадянського суспільства та незворотності демократичних перетворень, збільшення частки добровільної праці громадян, спрямованої на розв’язання конкретних суспільних проблем. До своїх цілей і завдань в Україні програма передусім зараховує: активізацію громадської діяльності в Україні завдяки розвитку руху волонтерів, спрямованого на якнайширше залучення населення до суспільно-корисної діяльності на добровільних засадах у громадських організаціях, службах соціального захисту та медичній сфері для допомоги у розв’язанні проблем соціуму [17].

2001 році Україна приєдналась до святкування офіційного дня волонтера 5 грудня.

Щодо правового врегулювання волонтерської діяльності в Україні, то у квітні 2011 р. прийнято Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI. З грудня 2013 по березень 2015 року 132 громадським об’єднанням надавався статус «волонтерської організації» відповідно до зазначеного Закону [18].

До цього закону потім були внесені зміни, які полягали у скасованні необхідності надання організаціям статусу волонтерських, дозволялась волонтерська діяльність на території проведення антитерористичної операції, передбачена грошова компенсація сім’ям волонтерів, які загинули, або були поранені під час військових подій, а також укладання договорів про добровільну роботу у волонтерській організації [19].

Закон України від 5 березня 2015 № 246-VIII «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності» врегульовує суспільні відносини, пов’язані з провадженням волонтерської діяльності в Україні. Основним завданням цього документу є забезпечення ефективного регулювання правовідносин, що виникають в процесі провадження волонтерської діяльності в Україні, сприяння розвитку волонтерського руху в Україні, підвищення якості надання волонтерської допомоги. Зокрема,

закон уточнює терміни «волонтерська діяльність», «волонтер», знімає обмеження для здійснення волонтерської діяльності організаціями та установами, уточнює права та обов'язки волонтерів і організацій та установ, які залучають до своєї діяльності волонтерів, пояснює особливості відшкодування витрат, пов'язаних з наданням волонтерської допомоги. Закон також вносить зміни щодо добровільного страхування життя і здоров'я волонтерів на період надання волонтерської допомоги організаціями та установами, які залучають до своєї діяльності волонтерів. Зокрема доповнено напрямками діяльності, а саме: надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру; надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції [20].

Отже, основними законодавчими актами, що регулюють діяльність волонтерського руху в Україні є Закони України «Про волонтерську діяльність», «Про громадські об'єднання» та «Про благодійну діяльність та благодійні організації», а також внесені зміни до них. Щодо правового врегулювання волонтерської роботи в Україні можна зазначити, що держава підтримує співпрацю з волонтерами, проте у суспільстві існують питання до законів, наприклад щодо оподаткування волонтерської діяльності, а також виконання цих законів. Проте, у Міністерстві оборони створена Рада волонтерів які займаються співпрацею з добровільними організаціями, волонтери займають адміністративні посади і виступають радниками у справах гуманітарної допомоги, медичної допомоги, технічного забезпечення, надання житла тощо. Міністерство соціальної політики в свою чергу забезпечує реалізацію державної політики у сфері волонтерської діяльності, вживає інших заходів для розвитку та популяризації волонтерської діяльності, сприяє поширенню інформації про волонтерську

діяльність, сприяє громадським об'єднанням та благодійним організаціям у їхній роботі, спрямованій на розвиток волонтерської діяльності [21].

Щодо сьогоденної діяльності волонтерів на території ООС, то найголовнішими функціями волонтерів являються збір та постачання необхідних ресурсів військовим. Завдяки інтернету, збирати речі, або кошти на них стало дедалі легше. Як правило, волонтерські організації викладають до себе на сторінку перелік пунктів, що зараз необхідно придбати для військових, скільки це коштує і хто цим займається. Такий вид збору коштів є дуже ефективним, адже ті гроші, які людина жертвує вона може відслідкувати і побачити на що вони були витрачені. Також завдяки розповсюдженню інформації через соціальні сторінки допомога надається швидше і кошти збираються за лічені дні. Часто волонтерські організації залучаються громадських активістів, або відомих людей яким довіряє суспільство, щоб запевнити людей у прозорості їхніх дій.

Волонтери забезпечують українську армію наступними ресурсами та послугами: медикаменти; лікування; безпілотні літальні апарати; техніка; ремонт техніки (автомобілі, бойові машини, літаки); ремонт будівель; модернізація зброї (приціли, тепловізори, прилади нічного бачення тощо); постачання закордонних виробів; засоби особистої безпеки; одяг (форма); зимове обладнання; їжа; засоби зв'язку; грошове забезпечення; юридична підтримка; обмін полонених.

На сьогодні волонтерські організації України виготовляють різноманітні речі для воїнів ООС, а саме: маскувальні сітки; теплі рукавички, шкарпетки; виготовлення маскувальних халатів; сушка овочів для борщових і супових наборів виготовлення білизни та балакав; браслети з баракорду тощо. За даними інформаційних ресурсів цим займаються 216 волонтерських організацій. Найбільша кількість у м. Києві – 33, і в Київській області – 21. [20]

Також існує такий вид допомоги, коли волонтери допомагають у розбудові зруйнованого майна, лагодженні техніки тощо. Допомога не

завжди полягає у наданні матеріальних речей, це можуть бути психологічна допомога, волонтери займаються пошуком житла, роботи для військових, а також сприяють адаптації до нового життя. Волонтери-психологи допомагають військовим інтегруватися в суспільство, займаються психологічною підтримкою сімей загиблих, поранених, переселенцями та ін. Волонтери-юристи займаються юридичними справами людей чий права були порушені, вони допомагають оформленню необхідних договорів, ведуть документообмін і можуть займатися справами незаконно ув'язнених або полонених військових.

Отже, найголовнішим видом волонтерства під час військових подій є акумуляція всіх необхідних ресурсів і їхня відправка в ООС. Проте, ще одним важливим видом допомоги є медичний догляд за бійцями. Волонтери-медики забезпечили необхідне лікування і медичний догляд за пораненими солдатами, займалися організацією приміщень, а також їхнім обладнанням.

Найголовнішими проблемами, з якими стикаються волонтери – це бойові дії, які не дають змоги фізично досягти потрібного пункту. Так як допомога потрібна людям у зоні активних бойових дій це ускладнює роботу волонтерів і робить її дуже небезпечною. Тому, як правило провізію залишають у прифронтовій зоні, де нею можуть користуватися люди, які втратили своє житло, військові, медики та ін. Також є ризик недобросовісних волонтерських допомог, коли постачаються наркотики, алкоголь або інші заборонені речі. Існує практика розподілення вже отриманих ресурсів не через керівників, а безпосередньо через підрозділ в який була зібрана матеріальна база. Така методика дозволяє уникнути крадіжок, коли ті речі, які були відправлені конкретним людям до них не доходили. Займатися волонтерською діяльністю на окупованих територіях також майже неможливо, адже представники тих угруповань не визнають волонтерів і не дають їм змогу нормально функціонувати. Отже, волонтер знаходиться в позиції, коли він має або співпрацювати з бойовиками або

діяти підпільно.

Водночас, створеній в Донецьку ініціативній групі волонтерів «Відповідальні громадяни» вдається здійснювати благодійні проекти, спираючись в основному на ресурси міжнародних місій «Лікарі без кордонів» та «Червоний хрест», а також на кошти заможних донеччан переселенців. «Відповідальні громадяни» впродовж останнього часу отримували посилки від волонтерів з Харкова, Одеси, Києва і Маріуполя. На їхні карткові рахунки грошові перекази здійснюються з України, Європи, Росії [6].

Ще однією проблемою під час волонтерської роботи може бути байдужість людей до волонтерів коли війна знаходить в замороженому стані. Тобто, коли не відбувається явних військових подій люди про них забувають і перестають підтримувати волонтерські організації. Для цього необхідно проводити заходи щодо популяризації волонтерства. Для цього необхідно створювати інтернет сторінки, канали, сайти де висвітлювати роботу волонтерів, а також слідкувати за актуальністю інформації і оновлювати її регулярно. Створення школи волонтерів, впровадження курсів у навчальних закладах для поширення знань про волонтерську діяльність, організація тренінгів і майстер-класів щодо організації волонтерських рухів, поширення рекламних, соціальних роликів – все це ті заходи, які допоможуть отримати знання щодо волонтерських організацій, чому вони важливі, як вони працюють і чому важливо брати участь у волонтерській діяльності.

Виходячи з того, яку важливу допомогу і підтримку від волонтерів отримує українська армія чи можна вважати, що волонтери можуть вплинути на перебіг військових подій і припинити їх? Чи є волонтерство фактором врегулювання конфлікту? Якщо брати до уваги той факт, що на початку війни держава не мала змоги забезпечити армію всім необхідним обладнанням і ресурсів у військових не було взагалі, то волонтерські організації вплинули на хід війни. За невеликий проміжок часу було зібрано

достатньо ресурсів у виді амуніції, зброї, техніки та ін. Волонтери самоорганізувались і взяли на себе відповідальність за повне забезпечення військових, а також людей, які постраждали в ході конфлікту на себе, тим самим не давши йому загостритись і поширитись. Це об'єднало різних людей і утворився широкий пласт населення, яке без оціночних суджень хоче розбудовувати мир, сприяти толерантності і терпимості. В цьому полягає найважливіша функція волонтерства під час вирішення конфлікту – об'єднання людей, сприяння національній єдності.

В даний час видається неможливим визначити реальний кількісний склад учасників волонтерського руху через постійне його поповнення, небажання афішувати свою діяльність та напівлегальність частини волонтерських організацій. Події, пов'язані із сепаратистськими рухами на Півдні та Сході України, змусили волонтерів замість допомоги цивільному населенню спрямувати всі засоби на постачання всього необхідного для проведення АТО [31].

У «Світовому рейтингу благодійності» – дослідженні, що проводилося британською благодійною організацією Charities Aid Foundation у 2014 р., Україна посіла 103 місце. Втім, як зазначено у частині методології дослідження, опитування респондентів відбулося протягом одного місяця 2013 р. і, скоріше за все, це сталося ще до подій на Євромайдані. Тому вказані дані не віддзеркалюють розвиток волонтерства і благодійності в Україні наприкінці 2013 р. та у 2014 р [31].

У 2014 році, на території України було проведено дослідження щодо волонтерства і благодійності. Дослідження здійснювалося за підтримки Представництва Організації Об'єднаних Націй та Програми «Волонтери ООН». Саме дослідження проводила компанія GFK Ukraine. Дослідження проводилось по всій Україні, включаючи території, які знаходяться в зоні АТО, без Криму, 20- 26 листопада 2014 року, за допомогою методології САТІ (телефонні інтерв'ю, дзвінки на мобільні номери). Було опитано 1000 респондентів у віці 16 років і старше. Вибірка репрезентативна населенню

України (за винятком Криму) за регіоном, розміром населеного пункту, статтю та віком згідно даних Державної служби статистики станом на 1 січня 2013 року. Згідно висновків дослідження, українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства [22].

Майже чверть українців (23%) мали досвід волонтерства, із них 9% українців почали займатись волонтерством протягом останнього року. Основним напрямом діяльності волонтерів у 2014 році стала допомога українській армії та пораненим - цим займалися 70% волонтерів. До подій Майдана найбільш актуальними напрямками діяльності були допомога соціально незахищеним групам населення та благоустрій громадського простору [22].

Найбільша група волонтерів – ті, які займаються волонтерством 1-2 рази на місяць. Більшість волонтерів вказали, що займаються волонтерством самостійно, та не зазначили участь у конкретних волонтерських проектах. 43% волонтерів належать до середнього класу, серед всієї вибірки таких 35%. Більшу частку волонтерів складають жінки – 54%, чоловіки 46%, частіше це жінки до 35 років які проживають у Києві або на заході України. Більшість відсотків серед волонтерів складають люди від 16-35 років з вищою освітою 53% [22].

Під час дослідження учасники відповіли на запитання стосовно благодійності. 74% українців жертвували кошти на різні цілі коли-небудь у житті, з яких 25% почали жертвувати тільки протягом останніх 12 місяців. Суми пожертв українців різняться та складають від кількох гривень до 283 000 гривень на рік. У 2014 році найбільш охоче українці жертвували на допомогу українській армії, пораненим та хворим дітям. У 2014 році кількість українців, які жертвують кошти, збільшилась – 63% робили

пожертви, тоді як до 2014 року жертвували кошти 49% українців. В 2014 році сума пожертв була більшою, ніж в інші роки. 43% тих, хто коли-небудь жертвував кошти, робили це напряду, третина не пам'ятає назви благодійної організації, через яку вони переказували гроші [22].

Отже, підсумовуючи всі результати дослідження, можна стверджувати, що більшість людей визнає волонтерську діяльність як таку, що сприяє мироутворенню, населення розуміє значимість волонтерської роботи на тлі політичних і військових подій і згодні з тим, що без участі волонтерів політичні трансформації в країні відбутися не змогли б. 2014 рік вважається піком волонтерської діяльності, і це дослідження це підтвердило, згідно зі зростом коштів, які були переказані людьми можна побачити різку відмінність між тим скільки людей їх переказувало раніше, і скільки переказало у 2014 році.

Також важливим є той факт, що не зважаючи на популярну думку, щодо поляризації думок залежно від місцевості, що Схід і Захід мають різні настрої і погляди, це дослідження показало, що насправді, щодо питання волонтерства думки людей співпадають і мешканці різних регіонів згодні з тим, що завдяки волонтерству можлива розбудова миру, що доказує вище наведену гіпотезу стосовно того, чи є волонтерство фактором врегулювання конфлікту.

Отже, волонтерська діяльність є запорукою успішного функціонування суспільства, а також однією з найголовніших складових громадянського суспільства. Під час кризових подій в Україні волонтерські організації значно вплинули на перебіг подій, відбулась організована підтримка і допомога армії, переселенцям та усім, хто зазнав негативного впливу від війни.

РОЗДІЛ 3. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО

3.1. Державне регулювання волонтерської діяльності в Україні та в країнах світу

Волонтерська діяльність не може існувати ізольовано від суспільства, зокрема від державного апарату, який регулює відносини в даному соціумі. Проте характер відносин волонтерського руху з державою залежить від багатьох факторів: історичних, політичних та культурних подій в країні. Існують країни де в минулому держава гальмувала волонтерську діяльність, де соціальні та громадянські ініціативи не існували або були не підтримані, а також в тих країнах де розвиток громадянського суспільства не відбувався.

Прикладом цього може слугувати Чехія, в якій раніше волонтерство сприймалося як обов'язкова, примусова безоплатна робота. Найголовніший принцип волонтерства – це добровільність, а також самостійне бажання виконувати волонтерську діяльність, тому в нинішньому стані Чехія відійшла від минулих традицій і наслідує новітні методи регулювання волонтерської діяльності. Також можна зазначити приклад Іспанії, в якій неможливо було вільно утворювати громадські об'єднання взагалі, а зараз в цій країні існує нормативна правова база волонтерської діяльності, яка підтримується керівництвом держави. В інших країнах, де форма громадянського суспільства є добре сформована і розвинена, уряди сприяють, підтримують і заохочуються будь-яку добровільну діяльність, адже вона є основою демократичного суспільства.

За підсумками міжнародних досліджень, проведених у зв'язку з оголошенням 2001 року Міжнародним роком волонтерів, ООН у своїх резолюціях рекомендувала усім країнам врахувати необхідність розвитку волонтерського руху у своїх програмах соціально-економічного розвитку, ліквідувати законодавчі бар'єри, що перешкоджають волонтерській діяльності, надати правовий статус та соціальний захист волонтерам. А 2011 рік було проголошено Європейським роком волонтерства у Європейському

Союзи. Щоб підкреслити значення волонтерської праці та подолати бар'єри, які все ще залишаються перед волонтерським рухом, Європейська Комісія визначила чотири головні цілі Європейського року волонтерства: - зменшення перешкод для волонтерства в ЄС; - зміцнення волонтерських організацій і покращення якості волонтерства; - суспільне визнання волонтерської діяльності; - збільшення обізнаності з її цінностями та важливістю [38].

Останні роки в Україні волонтерський рух характеризується як масове і дуже поширене явище, про це свідчить великий відсоток людей, які приймають участь у волонтерській діяльності. Необхідно наголосити на функціях, які повинна виконувати держава, а саме: 1) у сфері економіки – довгострокове планування та прогнозування економічного розвитку країни, формування державного бюджету, встановлення системи оподаткування, сприяння підприємницькій діяльності та ін.

2) у соціальній сфері – соціальний захист малозабезпечених прошарків населення, розвиток системи охорони здоров'я;

3) у політичній сфері – охорону законності та правопорядку, прав і свобод людини, забезпечення вільного волевиявлення громадян, попередження міжнаціональних та релігійних конфліктів;

4) у культурній сфері – державну підтримку та фінансування культури, мистецтва, освіти;

5) у міжнародній сфері – взаємовигідну економічну, політичну, науково-технічну, військову та культурну співпрацю з іншими державами, захист територіальної цілісності та суверенітету, підтримку системи міжнародної безпеки та ін [36].

Зважаючи на події 2013-14 років, коли ситуація в країні була нестабільна і державний апарат не міг впоратися з усіма кризовими подіями, волонтери перейняли на себе функцію державного апарату у догляді не тільки за соціально не захищеними людьми, а й за громадянами, які постраждали в ході конфлікту також. Проте, характерною особливістю для

українського суспільства є незгасаюча роль волонтерів впродовж усього періоду. Це свідчить про свідомість громадян, а також розвиток громадянського суспільства. З вибором нової стратегії розвитку, а саме впровадження європейських цінностей, дуже актуальним є сприяння соціальній роботі, наслідування демократичних цінностей, забезпечення соціальної рівності і миротворення. Волонтерський рух повинен підтримуватися державним апаратом, адже права і норми волонтера повинні регулюватися в законному полі, яке встановлює держава. Співпраця державного апарату з суспільством сприяє утворенню тісних взаємних зв'язків, що в свою чергу полегшує роботу волонтерів і допомагає розвитку волонтерського руху. Також без визнання державою добровільних організацій не може бути побудоване повноцінне демократичне суспільство. Отже, дуже важливим фактором існування демократичного громадянського суспільства є офіційне визнання волонтерства на державному рівні.

В Україні, профільним законодавчим актом, який регулює суспільні відносини з питань волонтерства, є Закон України «Про Волонтерську Діяльність» від 19 квітня 2011 року. У законі ця діяльність визначається як добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [34]. Щоправда ухвалений документ сьогодні викликає справедливі нарікання стосовно спричиненого ним стану, за якого надмірне правове регулювання волонтерської діяльності суттєво обмежує можливості її розвитку. У даному разі важливим є не лише належне законодавче закріплення статусу волонтерських організацій, а перехід на якісно новий рівень життя, що ґрунтується на демократичних засадах [35].

Волонтер – це людина, яка добровільно виконує соціально важливу роботу. Волонтерство існує за рахунок того, що люди готові працювати безкоштовно, натомість отримуючи не матеріальну винагороду у вигляді досвіду, нових знайомств, а також в отриманні нових навичок. Волонтером

може бути кожен, проте існує ряд нормативно-правових актів, які затверджують те, що волонтером повинна бути людина дієздатна і це має бути або громадянин країни, або людина яка знаходиться в країні легально, якщо волонтерство відбувається за кордоном. Такі обмеження можуть бути не дієвими, якщо людина займається волонтерством через соціальні мережі, або створюючи сайти, тобто будучи інтернет-волонтером. Проте, всі правила стосовно волонтерської діяльності повинні регулюватися на державному рівні.

Волонтерська допомога - роботи й послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами та волонтерськими організаціями. Волонтерська діяльність є формою благодійництва. Водночас законодавець закріпив, що безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, яке має одноразовий характер або здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю. Волонтерська діяльність у нашій державі ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості [35].

В українському законодавстві існують нормативні акти, які регулюють волонтерську діяльність, встановлюють її види та правила, права та обов'язки волонтерів:

1. Конституція України.
2. Закон України про благодійну діяльність та благодійні організації № 5073-VI від 5.07.2012 р.
3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження порядку формування та ведення реєстру волонтерів антитерористичної операції» № 1089 від 30.10.2014 [29].

Згідно цим документам існують заборони у вигляді вікового обмеження для людей, які хочуть стати волонтерами. Для того, щоб займатися волонтерством людина має бути повнолітньою. До 18 років стати волонтером можна лише із згоди батьків, опікунів тощо. Підлітки віком від

14 до 18 років не мають права надавати волонтерську допомогу: для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру; Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції; у медичних закладах; для лікві не можуть бути зареєстровані в Реєстрі волонтерів АТО [29].

Крім того, у 2015 році, було оновлено законодавчі положення, що регулюють волонтерську діяльність: відмінено необхідність надання громадським організаціям статусу волонтерських, тобто будь-яка некомерційна організація може займатися волонтерською діяльністю; надання можливості організаціям та установам, які є неприбутковими, залучати волонтерів до своєї діяльності; конкретизація питання захисту волонтерів та їх сімей, умов страхування життя і здоров'я волонтерів, укладання договорів на провадження волонтерської діяльності [34].

Стосовно регулювання питань волонтерської діяльності молоді можна зазначити таке. Позитивним аспектом вітчизняного законодавства є закріплення права волонтера на зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики в разі її проходження за напрямом, що відповідає отримуваній спеціальності, за згодою навчального закладу. Такий підхід є дієвим засобом заохочення молоді до волонтерської діяльності. Таким чином, здійснено зв'язок законодавства про волонтерство з освітнім законодавством України [34].

Зараз Україна підписала угоду з Європейським Союзом важливим пунктом якої є можливість співпраці громадських організацій, експертна оцінка і участь іноземних діячів при роботі над українськими проектами, що дозволяє ділитися і брати досвід від іншої сторони угоди, а також наблизитися нашому законодавству до європейських стандартів [35].

У кожній країні з розвиненим волонтерським рухом має бути свій загальноприйнятий документ, який визнається як на державному рівні, так і

серед населення. Цей документ має містити правила та принципи за якими відбувається робота волонтерів. Наприклад, у Австралії існує «Національна програма волонтерства» яка складається з визначення волонтерства, його принципів і функцій, а також в цьому документі наведена статистика участі австралійців у волонтерському русі. Важливим фактором існування цього документу є те, що на державному рівні він закріплює права волонтерів, їхню безпеку і свободу. Згідно з положеннями цього статуту, він складався разом з представниками державного сектору, тому все що в ньому прописано повинне бути відображене у діяльності державних службовців. У цьому документі є пункт, який вказує на те, що держава гарантує що законодавство та державна політика на будь-якому рівні впливу буде лише сприяти роботі волонтерів і робити її якомога легшою [33].

Кожного дня велика кількість людей займається волонтерською діяльністю у різних країнах світу. Завдяки їхній насназі і відданості відбувається великий внесок у розвиток суспільства, громад і міст по всьому світу. Не дивлячись на те, що волонтерську працю прийнято всіляко підтримувати і заохочувати існують різного роду аспекти, які слід вдосконалити: подолати бар'єри у роботі волонтера, підвищити якість їхньої роботи, а також допомогти волонтерам охопити ще більший спектр проблем. Так як некомерційні організації співпрацюють з державними інституціями останні мають вплив на їхню роботу. Саме вплив зі сторони держави формує роботу волонтерів і розширює межі їхніх можливостей.

Для того, щоб покращити роботу волонтерів держава має виконувати такі завдання:

- 1) Впровадження системи мотивації для того, щоб якомога більше людей залучалося до волонтерської діяльності. Всі бажаючі мають мати можливість вступити в волонтерську організацію, не дивлячи на їхню стать, вік, національність або інші демографічні або персональні характеристики.

- 2) Надання фінансової підтримки фондам, які працюють з незахищеними соціальними групами. Люди, які мають фізичні вади, діти-

сироти, переселенці, а також сім'ї військових повинні мати фінансову підтримку з боку держави.

3) Поширення інформації щодо внеску волонтерів у діяльність їхньої громади, міста. Акцентування уваги на роботі саме волонтерів, аби відзначати їхні заслуги. Це допомагає більш широкому загалу людей дізнатися про їхні локальні, районні або міські волонтерські організації, вступити в них і також привносити свій внесок в розвиток суспільства.

4) Посилення менеджменту волонтерства задля того, щоб спонукати організаторів волонтерських рухів підвищувати кваліфікацію і вміння робітників. Впровадження нових видів діяльності для того, щоб розширити спектр роботи на якій волонтер зможе отримати різноманітний досвід.

5) Структурована система правил і відсутність бюрократії змогли б також покращити працю волонтерських організацій. Чіткий звіт принципів і основ роботи волонтера дав би змогу починаючим робітникам і усім бажаючим зрозуміти в чому полягає суть їхньої діяльності.

Ще одними шляхами удосконалення роботи волонтерських організацій є прийняте рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України" від 04 березня 2016 р., затверджене Указом Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016, у якому зазначено роль та місце суспільства в розвитку сектору безпеки і оборони, де основними шляхами щодо сприяння участі громадських організацій у підвищенні готовності складових сектору безпеки і оборони до виконання визначених їм завдань визначено: створення умов для залучення громадських організацій до військово-патріотичного виховання молоді, підготовки громадян до захисту Батьківщини; удосконалення законодавчого забезпечення з питань розвитку волонтерського руху в Україні, підвищення якості надання волонтерської допомоги; залучення громадськості до процесів розвитку складових сектору безпеки і оборони, зокрема у питаннях покращення їх соціального,

медичного та матеріально технічного забезпечення, раціонального використання державних ресурсів [37].

Отже, в українському законодавстві існують нормативні акти і закони, які регулюють волонтерську діяльність, тим самим не даючи їй залишитися проігнорованою а також задовольняючи право на її існування. Проте з тим, як активно волонтерський рух розвивається і поширюється потрібно вносити нові зміни в діючі документи, або створюються нові засоби регулювання волонтерів. Всі зміни вносяться для того, щоб полегшити роботу волонтерів якомога більше, а також вони сприяють вирішенню наявних проблем при роботі волонтерів. Прикладами справжнього офіційного визнання вітчизняної волонтерської діяльності, що сприяє розвитку взаємовідносин держави та суспільства, може слугувати відзначення державними нагородами волонтерів України як реальне свідчення високої оцінки не лише зусиль представників волонтерського середовища, а й волонтерської діяльності загалом. Так, згідно з даними сервісу «Законодавство України», за весь період української історії десятьма указами Президента України державними нагородами удостоєно 45 представників сфери волонтерської діяльності. На відміну від інституту міжнародно-правового визнання, визнання органами публічної влади може й навіть повинно мати неодноразовий характер свого виявлення, аби підтримувати належний рівень впевненості суспільства в усвідомленні державою значення волонтерства [35].

Актуальним буде привести приклад дослідження, яке було опубліковане у 2018 році науковцем І. Мазієм, який розглядає організований, правовий механізм впливу державних інституцій на розвиток волонтерства в цілому, а також особливо на волонтерських рух, який відбувається на користь українській армії. Дослідження розкриває такі питання, як забезпечення вирішення проблем щодо волонтерів і їхньої діяльності у всіх сферах впливу, також співпраця громадян з державним апаратом, який регулює роботу волонтерів яка в кінцевому результаті

забезпечує роботу армії і сприяє національній безпеці.

Основна ідея дослідження полягає у методах удосконалення роботи механізму державного регулювання волонтерської діяльності, а саме: утворення єдиного Головного офісу волонтерства України. Ця установа повинна бути юридичною особою публічного права, яку очолює Керівник офісу, до завдань якої б належало забезпечення комплексного вирішення питань, пов'язаних з волонтерською діяльністю у всіх сферах суспільного життя, а також забезпечення участі громадян в управлінні державними справами. Головний офіс волонтерства України в цілому дасть можливість виокремити пріоритетні напрями подальшого розвитку практики державної підтримки та сприяння волонтерській діяльності.

Завдання діяльності Головного офісу волонтерства полягають у вирішенні кризових ситуацій; залучення громадян в управлінні державними справами; розвитку усіх напрямів волонтерської діяльності; залучення молоді до волонтерської діяльності; проведення соціологічних опитувань; розроблення державних програм, стратегій, концепцій; здійснення обліку волонтерських організацій; співпраця як на державному так і міжнародному рівні у цій сфері; сприяння поширенню інформації про волонтерську діяльність; внесення змін до законодавства, що стосується розвитку волонтерської діяльності; надання консультативних послуги тощо. За своєю організаційно штатною структурою установа складалася б з чотирьох управлінь та семи відділів, а також запровадження Школи волонтерства [37].

Зважаючи на те, що в розвиток волонтерства всередині країни є настільки важливим, наскільки він є і поза країною, дуже актуальним є стратегія і підтримка з боку держави для роботи іноземних волонтерів в Україні. Волонтерські програми обміну молоді є один із головних механізмів популяризації культури України, покращення її іміджу, а також залучення іноземних студентів до волонтерської роботи в Україні.

За даними Міністерства Закордонних Справ Україна стає одним із

найпопулярніших напрямків для волонтерства у Східній Європі. Найбільшим хабом в Україні, що реалізує волонтерські освітньо-культурні програми, є GoGlobal. Це ініціатива громадської організації Global Office, що сприяє вивченню іноземних мов, популяризації культури волонтерства та промоції України у всьому світі. Ініціативу вже підтримали Адміністрація Президента, Міністерство закордонних справ України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство молоді та спорту України, Волонтери ООН та посольства іноземних держав в Україні.

GoGlobal реалізує дві волонтерські програми в Україні:

- GoCamp - літній мовний табір із залученням іноземного волонтера у школах в усіх регіонах України.

- GoCamp AfterSchool - програма позашкільного навчання із залученням іноземних волонтерів, що проходить протягом навчального року в школах по всій Україні.

Волонтерами GoCamp та GoCamp Afterschool можуть бути не лише іноземці, але й українці віком від 18 років, які вже тривалий час проживають або навчалися/навчаються за кордоном та розмовляють англійською, німецькою або французькою мовами на рівні вище середнього.

До проекту вже долучилося майже 500 волонтерів з усього світу, 611 шкіл та близько 70 000 дітей [39].

Отже, можна зробити висновок, що державне регулювання волонтерської діяльності є важливою складовою кожного громадянського суспільства, а також його показником демократичності. Зважаючи на світовий досвід, волонтерський рух в інших країнах тісно пов'язаний з державною політикою, а також офіційно визнаний і підтриманий владою. Без співпраці владних органів волонтерському руху буде складно вплинути на загальнодержавні соціальні справи. Звісно, в українських реаліях 2013-14 років волонтери діяли хаотично і ситуативно, підтримка держави була незначна, проте зараз, коли волонтерські організації набули широкого поширення держава впроваджує нові механізми допомоги і регулювання

добровільної діяльності.

3.2. Контент-аналіз публікацій ЗМІ щодо волонтерів

Волонтерська діяльність в Україні займає центральне місце при вирішенні соціальних конфліктів і проблем. Завдяки матеріальній допомозі, психологічній підтримці, а також соціальним мережам і інтернету волонтери вирішують суспільно необхідні задачі. З розвитком інтернету поширення інформації почало відбуватися набагато швидше і ширше. Мільйони людей дізнаються про новину одразу ж після того, як вона потрапила до соціальної мережі, або інформаційного сайту. Такий зручний спосіб поширення інформації має свої недоліки у вигляді недостовірності викладеної інформації, а також у вигляді маніпуляції і підриву репутації того, про кого ця новина. Отже, дивлячись новини, або читаючи інформаційні сайти потрібно розуміти, що інформація, яка там подається обирається спеціально під аудиторію і під ті новини яким вона віддає перевагу. Відповідно те, що люди читають і бачать формує їхню точку зору, а отже і впливає на їхнє позитивне або негативне сприйняття реальності.

Враховуючи той факт, що волонтерський рух в Україні є довготривалим явищем, яке розвивалось під час різних соціально-політичних подій в країні, важливим є розуміння чи впливають засоби масової інформації на формування уявлення людей щодо волонтерів. Чи допомагають новини у розвитку волонтерської діяльності? Чи сприяють вони залученню людей до добровільної праці, а також який образ волонтера транслюється через найпопулярніші українські ЗМІ.

Масова інформація – це публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація. Засоби масової інформації – це система установ та закладів, створених з метою публічного, оперативного розповсюдження інформації про події та явища у світі, країні чи регіоні необмеженого кола осіб, зорієнтованих на виконання певних суспільних, групових та індивідуальних задач. Необхідність передачі соціальної інформації, яка

формує масову свідомість, стала однією з головних причин, що викликали виникнення та розвиток ЗМІ. Інші засоби не в змозі так оперативнo, регулярно та масштабно впливати на думку окремих людей, соціальних груп та суспільства загалом [43].

Найважливіша функція мас-медіа, їх призначення – давати об'єктивну інформацію, на основі якої можна скласти реальну картину сьогодення; забезпечувати свободу думки і слова, право публічно виражати свої думки, відстоювати власну громадянську позицію [46].

Інформуючи населення, ЗМІ формують у людей навики аналізу діяльності влади, здатність захищати власні погляди, підвищують відповідальність влади за її дії. ЗМІ відіграють також важливу роль у формуванні правосвідомості, правової культури і поведінки громадян, а саме зрілого, освіченого (компетентного) й активного громадянина слід визначити чи не найважливішою передумовою і разом з тим, ознакою громадянського суспільства [45].

Зростання інтересу суспільства до загально значимих ситуацій, що в ньому виникають, а також зацікавленість журналістів у висвітленні цих ситуацій публічно, призводить до виникнення та формування громадянської позиції більшості під впливом засобів масової комунікації. Це має дещо негативний наслідок, який полягає у тому, що в умовах тотальної інформатизації людина втрачає здатність самостійно мислити, аналізувати, критично сприймати інформацію, що подається у ЗМІ. Теперішній світ, тобто уявлення про нього, яке істотно формують ЗМІ у відкрито маніпулятивній формі, часто демонструється у перекручених образах, які не повною мірою відповідають дійсності [45].

Контент-аналіз, як метод дослідження був обраний задля того, щоб описати найголовніші тенденції поширення інформації у ЗМІ щодо волонтерської діяльності. Висвітлити образ волонтера, який поширюється через різноманітні засоби масової інформації.

Зародження наукового контент-аналізу у його нинішньому вигляді

відбулося тоді, коли засоби масової комунікації розвинулись настільки, що стали засобами масового впливу на громадську думку. Термін «контент-аналіз» (у перекладі з англійської content-analysis – аналіз змісту) почали застосовувати наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. американські журналісти і журналістикознавці Дж. Спід й Д. Уілкокс, а остаточно він увійшов у науковий обіг завдяки таким дослідникам у галузях журналістикознавства, соціології, політології, політичної психології, як Б. Меттьюз, М. Уіллі, С. Кінгсбері, А. Кларк, Г. Харт, Дж. Вудворд і, безумовно, Г. Лассуелл. Саме останній розробив основні процедури контент-аналізу в його сучасному вигляді. Першим широко відомим ґрунтовним дослідженням преси за допомогою контент-аналізу став аналіз змін у тематичному змісті нью-йоркських газет за 1881–1893 рр., здійснений американським журналістикознавцем Дж. Спідом [41].

Контент-аналіз полягає у перетворенні вербальної інформації на більш об'ємне сприйняття, перехід від тексту до невербального розуміння оточуючого світу. Контент-аналіз чіткий науковий метод, який розуміє під собою систематизовану і точну фіксацію конкретних змістовних елементів в тих документах, які досліджуються. Завдяки контент-аналізу можна встановити особливості комунікаційного процесу, цінності і норми, які транслуються в суспільство, а також їхнє сприйняття в різних групах населення [42].

Існує два різновиди контент-аналізу – кількісний і якісний. Якісний контент-аналіз полягає у виділенні в тексті окремих індикаторів, які характерні для дослідження. Для якісного контент-аналізу найголовнішим є змістовні категорії. Кількісний контент-аналіз в свою чергу полягає у використанні кількісних методів дослідження, його головною задачею є отримання кількісних показників, через які можна продивитись структуру тексту і відслідкувати потрібні індикатори. У кількісному контент-аналізі акценти ставляться на механічних процедурах, таких як наприклад чітких підрахунок згадок конкретних індикаторів в тексті [42].

Цікаво зазначити, що недостатня увага в колишньому СРСР і в Україні до наукового контекст-аналізу призвела до того, що донедавна провідні вітчизняні ЗМІ (особливо телеканали) безуспішно намагалися допомогти політикам, яким вони симпатизували, неприхованою агітацією за них і проти їх опонентів. І лише кілька останніх років ця пропаганда була замінена значно ефективнішими методами замовчування і спотворення інформації. На сьогодні контент-аналіз в Україні здійснюють десятки наукових і аналітичних структур, хоча слід зазначити, що масштаби цих проектів, переважно орієнтованих під вузькоспеціалізовані замовлення, суттєво поступаються дослідженням, що проводилися у першій половині 2000-х рр. [41].

Перший етап теоретико методологічний, на якому визначаються предмет та об'єкт дослідження, формуються гіпотези. Специфіка контент-аналізу в тому, що головним предметом аналізу є зміст, заданий соціальним контекстом, в якому існує текст, а метою аналізу — висновки щодо соціальної реальності. Гіпотези дослідження іманентно включають контекст джерел появи тексту, його значення, інтенцій комунікатора або потенційних ефектів. Текст як об'єкт аналізу розглядається в найширшому розумінні — писемний текст, аудіо-, відеозаписи, зображення і т.д. [40].

Для проведення контент-аналізу ЗМІ щодо волонтерів було вибрано який тип контент-аналізу. Об'єктом даного контент-аналізу слугують інформаційні сайти, соціальні сторінки, телеканали, медіа видання, та інтернет публікації. Предметом виступає фігура волонтера, як добровільного соціального робітника, його діяльність, функції та заслуги перед суспільством. Гіпотезами виступають наступні твердження: українські ЗМІ сприяють поширенню волонтерської діяльності, формують позитивний образ волонтера, а також підтримують некомерційні організації шляхом заохочення людей виділяти кошти, або вступати на службу добровольцями.

За даними дослідження компанії Nielsen, станом на листопад 2018

року десятку найпопулярніших телеканалів України складають: ТРК Україна, ICTV, 1+1, СТБ, Новий Канал, Інтер, 2+2, ТЕТ, НТН, а також К1. Дослідження проходило по всій території України, окрім Донецької та Луганської областей, та Криму. Було опитано людей різного віку, від 4 до 50+ років. Не дивлячись на представлену статистику з різними віковими категоріями, представлені телеканали не змінювали своїх позицій.

Для того, щоб провести актуальний контент-аналіз до уваги було прийнято публікації після 2013 року, шляхом моніторингу сайтів цих телеканалів. В пошуковому полі задавались слова «волонтерство», «волонтерська діяльність», «волонтерські організації», та «волонтерський рух».

1) ТРК Україна

На запит «волонтерство», на сайті найпопулярнішого телеканалу країни було знайдено три новини, всі за 2014 рік. Одна із цих новин стосувалась виходу спецпроекту про волонтерський рух, в якому детально висвітлювалась діяльність волонтерів. Новіші новини за 2016-17 рік стосувались «Дня волонтера», або ситуативного волонтерства, у вигляді акцій з боку активістів. Окремо також треба відмітити, що при згадці гуманітарної допомоги, яка була надана волонтерською організацією, згадується Рінат Ахметов, який має свій фонд.

2) ICTV

За запитом «волонтерський рух» було знайдено одну статтю, яка стосувалась того, що волонтерський рух замінив собою державу. Стаття була опублікована у 2014 році.

3) 1+1

На сайті телеканалу 1+1 не було знайдено жодної новини по заданими пошуковим запитам.

4) СТБ

На українському телеканалі СТБ за заданими індикаторами було знайдено три новини. Одна із статей стосувалась волонтерської діяльності,

якою займається телеканал, інші дві новини стосувались ситуативного волонтерства, наприклад, на музичному фестивалі.

5) Новий Канал

На сайті Нового Каналу було знайдено декілька статей стосовно теми волонтерства і всі вони були пов'язані з волонтерською діяльністю одного із ведучих цього каналу. Більшість новин були за 2015-2016 роки.

6) Інтер

На сайті телеканалу Інтер, за пошуковими індикаторами було знайдено п'ять статей, в якій йшла мова про волонтерство. Дві з них надавали контактний телефон організацій, висвітлювали їхню діяльність і наголошували на її актуальності: «Вижити людям допомагають лише волонтери.»

7) 2+2

На даному телеканалі контент-аналіз показав значну кількість статей, анонсів із запрошенням у студію та інтерв'ю із активістами або засновниками волонтерських організацій. Новини оновлювались за усі роки, окрім 2018го.

8) ТЕТ

Сайт телеканалу ТЕТ не показав наявності новин за заданими пошуковими словами.

9) НТН

За конкретними пошуковими словами на сайті телеканалу НТН було знайдено ряд статей з такими заголовками як: «Легко стати жертвою шахраїв, відгукнувшись на прохання про допомогу», «На що варто звертати увагу, перш ніж жертвувати волонтерам», «Не треба годувати псевдоволонтерів», «Підприємця-волонтера розстріляли в Одесі», «В Одесі скоєно теракт проти волонтерів», «Псевдоволонтери наживаються на добросердді українців». Більшість цих статей були опубліковані у 2014-2015 роках, які прийнято вважати піком волонтерської діяльності в Україні.

10) K1

На сайті розважального телеканалу K1 було знайдено три статі, які відповідали заданим пошуковим словам, одна із них була із заголовком: «Допомагати - це просто! 9 добрих справ, які ви можете встигнути зробити цієї зими». У статі йшла мова про те яким чином можна допомогти незахищеним групам населення, а також наводився перелік організацій, і заходів на яких можна поближче ознайомитись із волонтерськими організаціями які діють в Україні.

Отже, з вищенаведених даних можна зробити висновок, що волонтерська діяльність на рівні національних каналів висвітлюється недостатньо. Частіше за все описується робота окремих популярних діячів, аніж некомерційних волонтерських організацій, або ж зазначаються індивідуальні випадки ситуативного волонтерства. Прослідковуючи систематичність викладу матеріалів щодо волонтерства можна помітити, що новини викладаються тільки у пікові часи, коли активність населення у волонтерській діяльності перевищує норму. Тоді телевізійні канали висвітлюють тих, хто займається волонтерством, як не потрапити до шахраїв, а також де можна взяти участь у волонтерських заходах.

Проте, така статистика згадувань саме на цих каналах може бути пов'язана із тим, що усі з перерахованих телеканалів являються розважальними, а не інформативними, а тому важливо провести контент-аналіз каналів, які орієнтовані на новини, а не на розваги.

На сторінці у соціальній мережі Фейсбук член Національної ради з питань телебачення і радіомовлення Сергій Костинський оприлюднив рейтинг п'яти найпопулярніших інформаційних каналів країни, ними є: 112, News One, Еспресо, 24 канал та Прямий. Контент-аналіз інформаційних каналів відбуватиметься за таким же механізмом, як і розважальних, на сайтах представлених телеканалів у пошуковому полі будуть задаватися слова «волонтерство», «волонтерська діяльність», «волонтерські організації», та «волонтерський рух», а потім аналізуватися статі, які будуть наявні за цією тематикою.

1) 112-Україна

На сайті телеканалу 112-Україна за усіма виділеними індикаторами були знайдені статі, відео та репортажі. Велика кількість матеріалів стосувалась роботи волонтерів у зоні військових дій, наголошувалося на небезпечній роботі волонтерів: «Волонтерські організації приїздити відмовляються. Мовляв, робота там – небезпечна». [44] Була знайдена значна кількість матеріалів про те, як саме працюють волонтери, чи забезпечені вони усім необхідним, наприклад, був знайдений такий заголовок: «Хто і як займається соціальним захистом добровольців АТО». Потрібно відмітити, що на піку розвитку волонтерської діяльності виходили статті з заголовками, наприклад: «Велике серце. Найвідоміші волонтери України», або «Порошенко привітав українців із Міжнародним днем волонтера», ці новини вийшли за 2015 рік. За 2017-2018 рік тематика статей щодо волонтерства змінилась, виходять заголовки: «"Колись за один день збирала 5 тис. грн, тепер лише за місяць": Що говорять волонтери про свою роботу», «Три роки "волонтерити" неможливо та не потрібно». Також можна відзначити, що кількість статей за пошуковими запитами стосовно волонтерів за 2017-2018 значно менша, ані у період 2014-2015 років, це може бути обумовлене тим, що 2014-2015 роки вважаються найбільш продуктивними при роботі волонтерів.

2) News One

Контент-аналіз на даному телеканалі показав таке: під час пошуку матеріалів за заданими словами, було знайдено більше 100 відео посилань. Усі посилання, які були знайдені на сайті стосувались телепередач, які виробляє News One. Завдяки тому, що на сайті містяться транскрипти телепередач це дало змогу відшукати згадки про волонтерську діяльність і проаналізувати як її висвітлювали. Було опрацьовано 10 найновіших відео за 2018 рік, в них про волонтерів говорили депутати та чиновники під час своїх виступів. «Ви подивіться на волонтерів: самоорганізовані люди, їм не треба ніяких приписів, міністерств. Вони зібралися – і зробили справу» - це

одна із цитат, яка була сказана у випуску телепередачі «Український формат». У більшості відео згадування про волонтерську діяльність було або відсутнє, або використовувалося для політичної маніпуляції окремим індивідом.

3) Еспресо

На сайті телеканалу Еспресо, за пошуковим індикатором «волонтерство» було знайдено 35 матеріалів. Більшість статей розкривали діяльність окремої однієї популярної, медійної людини, яка зробила якусь справу на користь волонтерів, це були видання книги про волонтерів, зйомки кліпу про волонтерів, або малювання картин на тематику волонтерства. За пошуком «волонтерська діяльність» було знайдено шість статей, дві з яких стосувались діяльності президента України щодо волонтерів: «Порошенко підписав закон на підтримку діяльності волонтерів», «Ви надихаєте суспільство на зміни, - Порошенко привітав волонтерів». За запитом «волонтерські організації» було знайдено 24 новини. Більшість матеріалів за цим запитом були опубліковані у 2014 році і стосувались роботи волонтерських організацій направлену на допомогу українським військовим. Також, під час пошуку було знайдено статтю, щодо іноземної допомоги українським волонтерам: «Естонія передасть лікарням зони АТО обладнання на €1 млн». За останнім запитом, «волонтерський рух», було знайдено 28 результатів. Більшість новин повторювалися з минулими, вже наведеними матеріалами, а також саме за цим пошуком було знайдено ряд статей не відповідних заданій тематиці волонтерства. Наприклад, було знайдено статтю, в якій відбувалась підміна понять: «Орбєць: Донецькі "волонтери" вбили 10 сепаратистів, не чекаючи антитерористичної операції». Такі заголовки сприяють поширенню неточних і неправильних уявлень людей про діяльність волонтерів.

4) 24 Канал

24 Канал має ряд підрозділів, які називаються: 24 Техно, 24 Lifestyle, 24 Футбол і 24 Auto. Контент-аналіз за волонтерством відбувався на сайті

загального телеканалу 24. За пошуковим запитом «волонтерство» було знайдено 69 результатів. Найновішими статтям за 2018 рік є два великих інтерв'ю з представниками волонтерського руху, одне із них із засновником волонтерської організації «Повернись живим». Також на сайті знайдена стаття із заголовком: «На які кардинальні жертви ідуть волонтери, аби допомогти військовим», що також стосується діяльності організації «Повернись живим». Також треба зазначити про наявність таких статей як: «Волонтерство у 60: як залишатися активним у будь-якому віці», «Діти-переселенці лікуються волонтерством від жахів війни», «Українка, яка в свої 14 рятує життя десяткам дітей», «Зроблено в Україні. Волонтери — янголи української армії» такі статі привертають увагу широкої аудиторії різного віку і соціального статусу до феномену волонтерства, тим самим заохочуючи брати в ньому участь. За запитами «волонтерська діяльність», «волонтерські організації» та «волонтерський рух» було знайдено по 3000 матеріалів на кожну, більшість із яких дублювали попередні і не були пов'язані із темою волонтерства.

5) Прямий

На телеканалі Прямий було знайдено значно меншу кількість матеріалів стосовно волонтерства, ніж на попередніх сайтах. Більшість статей на Прямому стосувалися Дня Волонтера, а також було знайдено два статі про те як стати волонтером одного із найвідоміших фондів захисту навколишнього середовища і також був знайдений репортаж про окремих волонтерів, хто вони і чим займаються. Треба додати, що на даному телеканалі також фігурували матеріали із реакцією президента країни щодо волонтерського руху: «В перші місяці війни військових забезпечував волонтерський рух, в якому взяло участь 80% населення України – Порошенко».

Після проведення контент-аналізу на сайтах найпопулярніших телеканалів країни було вирішено провести контент-аналіз соціальної мережі Фейсбук. Так як більшість людей дізнається новини із інтернету, а

саме із соціальних сторінок, актуальним буде дослідження викладу інформації щодо волонтерства у найпопулярнішій соціальній мережі. Механізм пошуку залишається той самий – у пошукову строку на фейсбуці вводилися слова «волонтерство», «волонтерська діяльність», «волонтерські організації», та «волонтерський рух». За заданими індикаторами, під час пошуку можна виділити найпопулярніші сторінки, це «Ukrainian Volunteer Service» 5 500 підписників, а також «Волонтерство» 5 200 підписників. Можна відмітити, що над цими сторінками працюються професіонали у сфері інтернет маркетингу, інформація викладається систематично, проводяться опитування, люди коментують, ставлять лайки та залучаються до обговорення.

Отже, як висновок, можна зазначити, що контент-аналіз показав достатнє висвітлення феномену волонтерства через сайти найпопулярніших українських телеканалів. Проте, треба відмітити, що інформацію на розважальних каналах знайти складно, її майже немає, або вона несе розважальний характер. Також важливим є той факт, що розважальні канали є найпопулярнішими і з найвищими рейтингами переглядів, тобто вони охоплюють найбільшу глядацьку аудиторію, при цьому не висвітлюючи, або недостатньо висвітлюючи такі суспільно важливі феномени як волонтерство і організації які ним займаються. Важливим недоліком роботи першої десятки телеканалів був той факт, що кожен із них активно наслідував лише одну позицію, це може бути підтримка спонсора телеканалу, або ж підтримка одного із робітників телеканалу, який займається волонтерством, а також помітно, що політика телеканалу не дозволяє розповідати про події, які відбуваються поза межами їхнього впливу, тобто те, що роблять інші організації. Також треба відмітити негативну забарвленість новин про волонтерів на сайті телеканалу НТН. Такі інформаційні джерела можуть створювати негативний образ волонтерів у свідомості пересічних громадян України. Останнім фактором, на який слід звернути увагу це не систематичність викладу матеріалів, дуже

активне поширення інформації у 2014-2015 роках, проте майже повна відсутність у 2017 та 2018. Найбільш інформативним виявився телеканал 2+2. На сайті цього телеканалу новини щодо волонтерства оновлювались кожен рік, а також було виявлене активне залучення волонтерів у новини телеканалу, проводилися запрошення їх до студії та інтерв'ю.

Контент-аналіз інформаційних телеканалів показав кращі результати, адже матеріалів щодо волонтерської діяльності було знайдено набагато більше. Також важливим є той факт, що негативно забарвлених статей майже не було виявлено. Сайт телеканалу 24 слід відмітити наявністю великої кількості статей, які заохочують людей до волонтерської діяльності. Інформація на сайтах інформаційних телеканалів подається систематично із року в рік, можна лише відмітити, що у 2014-2015 її було більше, проте у 2017-2018 новини щодо волонтерів виходили також. Недоліком інформації на інформаційних телеканалах може бути маніпуляція з боку представників державного сектору, підприємців або ведучих, які використовують тему волонтерства задля підвищення своєї репутації і рейтингів.

Контент-аналіз соціальної мережі фейсбук показав значно більшу залученість громадян до питання волонтерства, адже на сайтах телеканалів були відсутні коментарі, тоді як у фейсбук сторінках під кожним опублікованим матеріалом були відгуки підписників. Фейсбук також дозволяє визначити вузьку специфіку сторінок, адже телеканали працюють на висвітлення всіх подій, які відбуваються в суспільстві, а фейсбук сторінки націлені на одне конкретне явище. Тому, як висновок можна сказати, що на даному етапі висвітлення роботи волонтерства краще відбувається у соціальних мережах, а ніж на національних сайтах телеканалів.

Отже, у третьому розділі згідно з поставленими завданнями магістерської дисертації було описане державне регулювання волонтерської діяльності в Україні, а також проведено і описано контент-аналіз публікацій ЗМІ щодо висвітлення образу волонтера. В ході контент-аналізу виявилось,

що через соціальну мережу Фейсбук новини про волонтерську діяльність висвітлюються краще і мають більший вплив на населення, тоді як через сайти найпопулярніших каналів інформація висвітлюється однобоко, несистематично і може бути опублікована в негативному забарвленні, що погано впливає на формування позитивного іміджу волонтера.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи магістерську дисертацію треба зазначити, що феномен волонтерської діяльності є важливим соціальним явищем і головною запорукою існування громадянського суспільства. Діяльність добровільних організацій на подолання соціальних проблем є головною ознакою свідомого і активного населення. Рішучі дії з боку громади сприяють розвитку суспільства, зменшенню соціальних проблем або природних катастроф, волонтерська робота може впливати на внутрішню і зовнішню політику держави. Основними принципами, якими керуються волонтери є: добровільність, ширість, миролюбивість і милосердя. Такі фундаментальні людські якості виховують населення у атмосфері розуміння і толерантності. У кризові періоди розвитку суспільства волонтерські організації приходять на допомогу державі, якщо та не справляється з усіма викликами. Волонтерська діяльність наголошує на рішучості населення до вирішення проблемних питань, це показник свободи і прагнення справедливості у рівній мірі для усіх.

Отже, волонтерська діяльність – це добровільна допомога, яка здійснюється на безоплатній основі. Фізичні особи на альтруїстських засадах виконують ряд функцій, сприяючи покращанню життя соціально незахищеним групам населення. Добровільність є ключовою ознакою волонтерської праці. Людина приєднується до волонтерської роботи лише в тому випадку, коли вона сама цього хоче і коли вона згодна виконувати всю покладену на неї роботу добровільно. Основна мета волонтера – це захист прав і свобод людини, підтримка її як матеріально так і психологічно, а також реалізація свої громадянських обов'язків.

Якщо підсумувати історичні аспекти виникнення волонтерської діяльності, то можна виокремити те, що першими волонтерами були приватні особи, громадські діячі, меценати. Тобто люди, які мали змогу добровільно надавати допомогу, не отримуючи ніяких винагород за це.

Так як волонтерство – це явище, яке найактивніше поширюється у

нестабільні для людства часи, то першою волонтерською допомогою можна вважати діяльність волонтерів під час світових війн. До цього волонтерська діяльність була більш поширена у локальних громадах на міському рівні. Саме під час військових подій волонтерство заручилось підтримку світової спільноти, а також утворилась така важлива організація як ООН. Перші волонтери допомагали армії, солдатам та медикам під час обстрілів, а також на нейтральній території, де своїх родичів чекали сім'ї солдат. Робота волонтерів посприяла інформуванню населення, а також забезпечення усіма необхідними побутовими і медичними речами.

Є велика кількість теорій, через які можна пояснити феномен волонтерської діяльності. По-перше, це двосторонній зв'язок, адже той хто допомагає також отримує користь від своєї діяльності. По-друге, існують теорії, які пояснюють залучення волонтерів до добровільної діяльності через соціальний капітал, статус людини у суспільстві, її вік та стать. Також у магістерській дисертації представлена теорія, що пояснює волонтерство через культурні особливості кожної людини, тобто її вірування, цінності і прагнення.

Потрібно зазначити, що існує чотири моделі добровольців: перша модель пояснює волонтерство через особисту мотивацію людини, друга модель підкреслює ціннісне ставлення і характер індивіда, який впливає на його рішення стати волонтером, в цьому випадку для волонтера головним є важливість і відповідальність його дій. Третя модель – це коли людина починає займатися волонтерською діяльністю дізнавшись з чужого минулого досвіду, як корисно бути добровольцем. Також в цю модель входять люди, які займаються добровільною працею регулярно. Таким чином вони передають свій досвід і заохочують нових волонтерів до співпраці. З таких відношень утворюється колективна ідентичність, коли волонтери стають однією командою, яку об'єднує спільна мета. Остання модель пояснює бажання особистості до добровільної праці через особливий тип людини. Існують люди, які чітко можуть впоратися з

емоціями, витримати важкі навантаження, при цьому не втративши гідність і самоконтроль. Такі люди скоріше підуть працювати у добровільні організації.

В Україні пік волонтерської діяльності відбувся у 2013-2014 роках, після подій на Майдані і початку війни на Сході. На сьогоднішній день по всій країні існує велика кількість різних волонтерських організацій, які займаються допомогою солдатам на передовій, постраждалим, а також їхнім сім'ям. Основним видом допомоги є надання матеріальної та технічної бази для армії.

Проте, також треба зауважити, що у магістерській дисертації були наведені різні види волонтерських робіт, які виконуються некомерційними організаціями. Волонтерство може бути формальним, неформальним, державним, соціальним та проектним. Зараз по всьому світі найпоширенішим є проекте волонтерство, яке також називають стихійним. Це така форма волонтерської діяльності, яка виникає як відповідь на неочікувані події в суспільстві. Наприклад, волонтерство на Майдані мало стихійний характер, адже почалось несподівано і швидко набрало великих масштабів.

У сучасному світі є безліч можливостей участі у волонтерській діяльності, завдяки сучасним технологіям і поширеному використанню соціальних мереж одним із найпопулярніших видів волонтерства стає інтернет-волонтерство. Тобто поширення інформації щодо некомерційних волонтерських організацій через соціальні мережі та інші інтернет ресурси. Така форма роботи допомагає швидко і ефективно дізнатися про необхідну потребу в допомозі.

Щодо видів послуг які можуть надавати волонтери, то треба відмітити, що волонтер займається широким спектром роботи. Це може бути постачання та забезпечення матеріальними ресурсами, проте це також може бути психологічна допомога і підтримка. Одними із видів послуг, які можуть надавати волонтери це вчителювання та репетиторство.

Волонтерська діяльність дуже сильно залежить від проблеми яка потребує втручання волонтерів.

Наприклад, існують окремі види допомоги при військовому конфлікті, коли волонтери добровільно вступають на службу до армії, забезпечують її всім необхідним, а також слідкують за порядком на нейтральній території. Під час війни волонтери слідкують за дотриманням прав людей, допомагають жінкам, дітям, постраждалим. Проводять освітні заходи, розбудовують міста, роблять усе потрібне для встановлення миру. Проте, якщо волонтерська допомога потрібна наприклад під час стихійного лиха, функції волонтерів змінюються.

Треба зазначити, що волонтерська діяльність завжди має бути направлена на вирішення конкретних проблем. Види волонтерської діяльності можуть змінюватися із різними потребами населення, а також із різними масштабами проблеми, проте функції волонтерів завжди залишаються незмінними. Світоглядна, виховна, комунікаційна, пізнавальна, рекреаційна, профілактична, а також функція формування соціального капіталу і соціалізації є одними із представлених функцій волонтерської діяльності. Із наявних функцій можна зробити висновок, що волонтерська діяльність сприяє розвитку багатьох якостей у індивіда, який нею займається. Завдяки волонтерству людина відчуває свою значимість, знаходить своє місце в суспільстві, використовує свій час, енергію та сили на користь інших і отримує від цього задоволення. Також можна відмітити те, що завдяки волонтерській роботі людина потрапляє у коло людей із схожими, якщо не спільними інтересами, через це з'являється велика кількість нових знайомих та друзів. Одне із найголовніших надбань волонтера це його досвід і нові навички, які він отримує під час роботи. Також треба зазначити, що завдяки аксіологічній функції волонтер отримує такий набір навичок і знань, який допоможе йому бути корисним на будь-якій роботі і пристосуватися у світі в якому все дуже швидко змінюється. Волонтерство вчить солідарності, терплячості і взаєморозумінню, а це саме

ті якості, які зараз повинні бути наявними у кожного індивіда.

Мотиваційна складова волонтерства це ще одна розглянута і представлена характеристика волонтерської діяльності. Мотивація це комплексна характеристика, якій важко дати одне чітке визначення. У кожної людини різні інтереси, потреби і бажання, які впливають на формування мотивації. Описуючи мотивацію у некомерційному секторі, треба зазначити, що найголовнішим показником, який відокремлює її від мотивації у комерційному секторі є фінансова винагорода. Волонтерська робота відбувається на безоплатній основі. Волонтери не отримують заробітної плати, проте їхня винагорода полягає у користі яку вони надають людям, яким вона необхідна. У магістерській дисертації було наведено декілька підходів до визначення мотивації. Головна ідея, яка прослідковується у всіх визначеннях – це рушійна сила, яка спонукає людей до дій і досягнення їхніх цілей. Для того, щоб виділити мотиваційні фактори важливо зрозуміти, що у різних людей вони відмінні, це можуть бути матеріальні речі, грошова винагорода, або психологічне визнання. Мотиваційні фактори є детермінантами мотивації які можуть змінюватися залежно від місця, часу і інтересів людини Найважливішими мотиваційними факторами при роботі волонтерів є сама робота. Зміст і завдання, які потрібно буде виконувати являються основними мотиваційними факторами під час залучення волонтерів до добровільної діяльності. Треба зазначити, що умови та безпека праці можуть також впливати на мотивацію. Самореалізація, визнання колег та друзів, отримання нових навичок, організаційна робота волонтерського руху це все ті показники, які можуть вплинути на людину при вирішенні чи хоче вона бути волонтером. Отже, мотиваційна складова залежить від індивідуальних якостей людини, а також середовища в якому вона перебуває.

Проблемою при виникненні мотивації є те, що волонтерська робота частіше за все не закріплена ніякими офіційними документами. Вся робота будується на відношенні довіри і взаємоповаги. Існує ризик

недобросовісного виконання своїх обов'язків волонтером, що сприяє поширенню негативного уявлення щодо цієї діяльності, тим самим впливаючи на рішення інших людей щодо приєднання до волонтерської організації.

У другому розділі магістерської дисертації було проаналізовано роботу волонтерських організацій в Україні і в світі. В Україні волонтерство є невід'ємною частиною суспільства, так як активно приймає участь у житті населення. Наведені дослідження вказують на те, що довіра до волонтерських організацій у населення висока, велика кількість громадян України вважають що робота волонтерів допомагає встановленню миру та є складовою громадянського суспільства. До 2014 року волонтерська діяльність в Україні була направлена на допомогу людям похилого віку, дітям, хворим та іншим вразливим групам населення. Після Революції Гідності увага до волонтерських організацій значно виросла, по всій території країни утворилися регіональні підрозділи волонтерської допомоги. Таке різке поширення волонтерства спричинила криза в країні і неспроможність державного апарату при її врегулюванні. Велика кількість новоутворених волонтерських організацій займаються матеріальним забезпеченням армії. Виготовлення та постачання техніки, медикаментів, амуніції та їжі входить в обов'язки волонтерів. Також українські волонтери займаються справами переселенців, сім'ями, які втратили своїх рідних на війні, волонтери допомагають розбудовувати міста, надають психологічну, юридичну і фінансову допомогу. Отже, як висновок можна стверджувати, що волонтерство в Україні являється важливим чинником перебігу і вирішення війни.

Світовий досвід волонтерської діяльності характеризується перш за все утворенням Червоного Хреста та ООН. Також створено Всесвітню Декларацію Волонтерства, в якій зазначені головні принципи волонтерської діяльності. Країнами з найбільш розвиненим волонтерським рухом є США, Велика Британія та Нідерланди.

Світове волонтерство, так як і українське виникло під час суспільно-політичних криз, у трансформаційний період. Першими волонтерами були саме військові волонтери. Американські і Британські волонтерські організації зробили вагомий внесок у перебіг Першої та Другої світових війн. Волонтерська діяльність полягала у забезпеченні армії всім необхідним. Волонтери надавали медичну допомогу, транспортували людей у безпечні місця, допомагали шукати безвісті зниклих солдат, займалися справами військовополонених.

У третьому розділі була наведена інформація щодо державного врегулювання волонтерської діяльності в Україні і світі. Існування волонтерської діяльності неможливе без нормативно-правового врегулювання. Демократична країна з розвиненим громадянським суспільством повинна мати підтримку з боку держави у справах волонтерів. В кожній країні волонтерська діяльність повинна базуватись на принципах законності, які гарантує держава. Підтримка державного апарату допомагає волонтерам швидше і легше досягати поставлених цілей. Завдяки відкритій співпраці волонтерів і адміністративної верхівки країни допомога може надаватися прозоро і без проблем. З цього можна зробити висновок, що головна функція держави при роботі з волонтерами – це не заважати і всіляко сприяти волонтерським рухам.

В Україні існують законодавчі акти, які регулюють роботу волонтерів на державному рівні, цими документами є – Закон України «Про волонтерську діяльність», Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», Конституція України а також Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження порядку формування реєстру волонтерів антитерористичної операції». Крім того, у 2015 році були внесені зміни до законодавчих положень, що регулюють волонтерську діяльність, а саме: відмінено необхідність надання громадським організаціям статусу волонтерських, було уточнене положення про захист волонтерів та їх сімей, а також був даний дозвіл на залучення волонтерів до неприбуткових

організацій. При Міністерстві оборони створена Рада волонтерів, які займаються співпрацею з добровільними організаціями. Міністерство соціальної політики також підтримує розвиток волонтерської діяльності сприяючи її поширенню. 2001 році Україна приєдналась до святкування офіційного дня волонтера 5 грудня.

В Україні існують правові обмеження при роботі волонтером. Волонтерською діяльністю можуть займатися лише повнолітні люди, або діти із згоди батьків. Також діти волонтери не мають права брати участь у волонтерській діяльності при техногенних або природних катастрофах.

Щодо державного врегулювання волонтерської роботи в світі можна зазначити, що Європейська комісія встановила чотири головні цілі Європейського року волонтерства, який визначили 2011 роком. Основними цілями були поширення інформації щодо волонтерства, суспільне визначення його ролі, сприяння обізнаності щодо цінностей і важливості волонтерської роботи, а також зміцнення і покращення роботи волонтерських організацій. Треба відмітити, що ці завдання мали актуальність не тільки у 2011 року, а й дотепер підтримка держав спирається на дотримання цих цілей.

Для того, щоб державна політика в сфері волонтерської діяльності виконувалась ефективно, держава має виконувати ряд завдань. По-перше, це впровадження системи мотивації, яка була розглянута в першому розділі. По-друге, це фінансування благодійних фондів, і залучення іноземних інвесторів до українських благодійних організацій. Також держава має сприяти поширенню інформації щодо волонтерства, і впровадити структуровану систему правил і норм за якою діють волонтери.

Отже, українське державне врегулювання волонтерської діяльності підкріплено основними нормативними документами, проте із тим як активно розвивається волонтерських рух державні інституції мають швидко реагувати на нові потреби волонтерів. Однією із найважливіших нововведень зараз є Головний офіс волонтерства, який дасть можливість

виокремити пріоритетні напрями подальшого розвитку практики державної підтримки та сприяння волонтерській діяльності.

В останньому підрозділі магістерської дисертації був описаний контент-аналіз ЗМІ на предмет відношення засобів масової інформації до висвітлення і інформування населення щодо волонтерського руху в Україні. Для проведення дослідження був вибраний контент-аналіз задля того, щоб охопити якомога більше медіа ресурсів і проаналізувати інформацію, яку вони викладають. Так як, засоби масової інформації значно впливають на формування людської свідомості, вони закладають в людях певні набори вірувань і уявлень, а тому важливим було дослідити чи впливають образи, які транслюються через медіа на формування образу волонтера у глядача.

Під час проведення контент-аналізу було відібрано десять найрейтинговіших телеканалів країни, п'ятірку найпопулярніших інформаційних телеканалів, а також проаналізовано соціальну мережу фейсбук. Механізм проведення контент-аналізу складався із пошуку на офіційних сайтах телеканалів інформації за заданими індикаторами: «волонтерство», «волонтерська діяльність», «волонтерські організації», та «волонтерський рух».

В ході проведення контент-аналізу виявилось, що більшість із найрейтинговіших каналів України є розважальними, а тому інформація щодо волонтерського руху на них подавалась мінімально, або взагалі була відсутня. Найінформативнішим виявився телеканал 2+2, на сайті якого інформація щодо волонтерів оновлювалась регулярно, виходили як репортажі, так і інтерв'ю, волонтерська діяльність висвітлювалась, як позитивне явище українського суспільства. Телеканал НТН навпаки виявився найбільш негативно забарвленим щодо висвітлення роботи волонтерських організацій. Робота таких інформаційних ресурсів направлена на сіяння сумнівів у населення щодо щирості волонтерів, а також щодо їхньої добропорядності. Новин щодо волонтерів було виявлено небагато, проте всі вони були написані у негативному світлі. Отже, аналіз

сайтів найпопулярніших телеканалів країни показав недостатній рівень уваги до волонтерської діяльності. Матеріали стосувались або окремих фондів якими володіли спонсори телеканалів, або інформації щодо волонтерства взагалі не було представлено.

Аналіз сайтів вузько направлених інформаційних телеканалів показав кращі результати. Матеріалів щодо волонтерської діяльності було знайдено багато, інформація оновлювалась кожен рік, проте треба зазначити відмінність кількості матеріалів щодо волонтерів у 2014-2015 роках і зараз, нині їх набагато менше. Негативно забарвлених статей виявлено не було, інформація подавалась у позитивному тоні, діяльність волонтерських організацій подавали як гордість країни, заохочували всім залучатись до волонтерської роботи. Проте, недоліком інформаційних телеканалів є те, що волонтерська діяльність використовувалась як маніпулятивна техніка під час виступів представників політичної еліти країни, задля підвищення свої рейтингів.

Соціальна мережа фейсбук, як одна із найпопулярніших соціальних мереж в Україні завдяки контент-аналізу дозволила виділити дві найбільших волонтерських спільноти в країні. Громадяни значно більше залучені у обговорення теми волонтерства в Україні, підписники приймають участь у розіграшах, поширюють інформацію, пишуть коментарі, тоді як на сайтах телеканалів секція з коментарями була або відсутня, або пуста. Тому, можна зробити висновок, що образ волонтера як гідного представника українського суспільства, як важливої ланки розвитку громадянського суспільства краще транслюється через соціальну мережу Фейсбук.

Отже, як висновок магістерської дисертації можна зазначити що мною було проведено теоретичне обґрунтування феномену волонтерської діяльності, а також проведення практичної частини у вигляді контент-аналізу ЗМІ. Треба зазначити, що найголовнішим завданням сучасного українського суспільства є підтримка волонтерських організацій, поширення інформації щодо їхньої роботи не тільки під час кризових подій,

а й у мирний час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1) Закон України «Про волонтерську діяльність» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 42, ст.435). Інтернет ресурс. Режим доступу// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
- 2) Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності». Інтернет Ресурс. Режим доступу// zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-19/
- 3) Авуєва І. Соціальний портрет членів соціальних рухів, громадських організацій та політичних партій // Українське суспільство – 2003. Соціологічний моніторинг / За ред. д.е.н. В.Ворони, д.с.н. М.Шульги/ Ірина Авуєва. – К.: Інститут соціології НАН України, 2003.
- 4) Авуєва І. Інституціоналізація соціальних рухів / І.В.Авуєва // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Трансформація соціальних інститутів та інституціональної структури суспільства: наукові доповіді і повідомлення III Всеукраїнської соціологічної конференції, 18 квітня 2003 р., Київ / Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України. За ред. М.О.Шульги, В.М.Ворони. – К., 2003.
- 5) Беспалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів /О. В. Беспалько. – К. : Центр навч. літератури, 2005.
- 6) Борецька Н. П. Сучасний стан і проблеми розвитку соціально-трудових відносин у добровольчестві / Н. П. Борецька, Г. О. Крапівіна / Соціально-трудові відносини: теорія та практика / Формування ринкової економіки [Текст]: Зб. наук. праць. – Спец. вип.: У 3 т. Соціально-трудові відносини: теорія і практика. – К.: КНЕУ, 2010.
- 7) БУЗДУГАН Я. Еволюція світового волонтерського руху / Я. БУЗДУГАН, О. НИКОНОВИЧ. // Віче. – 2013. – С. 7–10.
- 8) Волонтерство у публічній бібліотеці: Метод. поради / Упр. культури, туризму і курортів Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ ім. М. Островського. – Хмельницький, 2012.

- 9) Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36 с.
- 10) Волонтерська служба недержавної організації соціальної сфери. 36. – К. : БТ «Джерело», 2000
- 11) Волонтерство в современном мире как социальное явление. // Социологические исследования. – 2012. – С. 63–66.
- 12) Іванов О. В. КЛАСИЧНИЙ КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ТА АНАЛІЗ ТЕКСТУ: ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ВІДМІННОСТІ / О. В. Іванов. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2013. – С. 69–74.
- 13) Калениченко Р.А., кандидат психологічних наук, професор кафедри соціології та соціального управління Волонтерство в соціальній роботі: Навч. посіб. — К.: КиМУ, 2008. — 86 с.
- 14) Кравчук В. М. Вплив ЗМІ на формування громадянської свідомості / В. М. Кравчук, О. А. Дмитрусь. // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – С. 16–19.
- 15) Крат Д. А. ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ / Д. А. Крат. // Психологічні науки. – 2016. – С. 241–247.
- 16) Кутник О. М. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ / О. М. Кутник. // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2013. – С. 296–303.
- 17) Мінєнко Г. М. Волонтерський рух: становлення та розвиток / Г. М. Мінєнко, А. Л. Ігнатуша // Освіта України в умовах військового конфлікту на Донбасі : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ 27 лютого 2017 р.). – Лисичанськ : ВП «Лисичанський педагогічний коледж Луганського національного

- університету імені Тараса Шевченка». – Лисичанськ : ФОП Чернов О. Г. – 2017. – С. 133–137.
- 18) Международный опыт волонтерской деятельности. // Политология. – 2015. – С. 11–13.
  - 19) НОМЕНКЛАТУРА ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ. // Теорія Держави і Права. – 2016. – С. 171–176.
  - 20) Огорчак А. Роль школи волонтерів у становленні особистості майбутнього соціального працівника / А. Огорчак // Збірник наукових праць ТПУ, 2006. – С. 11–19.
  - 21) Павлюк К. С. ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПРАКТИКИ / К. С. Павлюк. // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – С. 87–93.
  - 22) Пам'ятка користувачу «Волонтерський рух в Україні та Європі»
Укладачі: І. Фатафутдінова – гол. Бібліотекар ЦЕЗІ ОУНБ ім.І.Франка
М. Карп'юк – бібліотекар ЦЕЗІ ОУНБ ім. І.Франка. – Івано-Франківськ, – 2012.
  - 23) Погоріла Л.П. Недержавні засоби масової інформації як інститут громадянського суспільства (теоретико-правовий аспект) : автореф.дис. ... на здобуття наук ступення канд.юрид.наук спец. : 12.00.01 «теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень» \ Л.П.Погоріла ; Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2015. – 20 с.
  - 24) СВІТОВИЙ ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ: СТАН І СТАТУС. // ВІСНИК ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ. – 2012. – С. 73–76.
  - 25) СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ (ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ). // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – С. 22–26.
  - 26) Хилько М. Застосування методу контент-аналізу в журналістикознавчих дослідженнях / М. Хилько. // В І С Н И К

- Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – С. 29–34.
- 27) Шамрай В. О. ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / В. О. Шамрай, М. А. Ольховський. // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право.. – 2015. – С. 139–145.
  - 28) Школа волонтерів: Навчальний посібник / За заг.ред. Г.С.Скитьової [Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьєв В.В., Лашук О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.] – 166 с.- К: 2016
  - 29) Юрченко І.В. Динаміка суспільно-політичної активності населення України // Соціальні виміри суспільства. Випуск 8 / Ірина Юрченко. – К.: Інститут соціології НАН України, 2005. – С. 188
  - 30) Юрченко І.В. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні / І.В.Юрченко // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Соціальні процеси в Україні: наукові доповіді і повідомлення IV Всеукраїнської соціологічної конференції, 21 трав. 2004 р., Київ / Соціологічна асоціація України, Інститут соціології НАН України. За ред. В.Ворони, М.Шульги. – К., 2004.
  - 31) Graham S., & Wetner B. (1996). Theories and Principles of Motivation. In Berliner D.C., & Calfee R. (Eds.), Handbook of educational psychology (pp. 62-84). New York: Macmillian.
  - 32) Pakdel, B. (October, 2013). The Historical Context of Motivation and Analysis Theories Individual Motivation. International Journal of Humanities and Social Studies, 3(18), 240-247.
  - 33) Saiyadain, M.S. (2009). Human Resources Management (4th ed.). New Delhi: Tata McGraw - Hill Publishing Company Limited.
  - 34) Аналітична доповідь "Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/volonter697e4.pdf>

- 35) Волонтерські організації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mip.gov.ua/content/volonterski--organizacii.html>.
- 36) Волонтерський рух в Україні під час проведення антитерористичної операції: історія, стан, проблеми. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ipzn.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Volonterskyj-ruh-pid-chas-ATO.pdf?fbclid=IwAR1fCRw5PX6iAe_L7nYUSeFQ39FksbrtgS3GZPaIinItHOo_B2enY_gIGlo.
- 37) Волонтерські програми в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/volunteering>
- 38) Всеобщая декларация добровольчества / XVI Всемирная конференция добровольцев Международной ассоциации добровольческих усилий (IAVE), Амстердам, январь, 2001. – [Электронный ресурс]. – http://www.volunteer.ru/5/1/5_1_dekl1.htm
- 39) Габдрахимова Р. А. Волонтерская деятельность в России и за рубежом [Електронний ресурс] / Р. А. Габдрахимова. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/v/volonterskaya-deyatelnost-v-rossii-i-za-rubezhom>.
- 40) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу 112. Режим доступу: <https://ua.112.ua/>
- 41) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу ТРК Україна. Режим доступу: <https://kanalukraina.tv/ua/>
- 42) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу 1+1. Режим доступу: <https://1plus1.ua/>
- 43) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу ICTV. Режим доступу: <https://ictv.ua/ua/>
- 44) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу СТБ. Режим доступу: <https://www.stb.ua/ua/>

- 45) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу Новий Канал. Режим доступу: <https://novy.tv/ua/>
- 46) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу 2+2. Режим доступу: <https://2plus2.ua/>
- 47) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу К1. Режим доступу: <https://www.k1.ua/uk/>
- 48) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу ТЕТ. Режим доступу: <https://tet.tv/>
- 49) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу НТН. Режим доступу: <https://ntn.ua/uk/>
- 50) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу Еспресо. Режим доступу: <https://espreso.tv/>
- 51) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу Прямий. Режим доступу: <https://prm.ua/>
- 52) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу 24. Режим доступу: <https://24tv.ua/>
- 53) Дані взяті із офіційного сайту телеканалу News One. Режим доступу: <https://newsone.ua/>
- 54) Дані взяті із офіційного сайту Nielsen. Режим доступу: <https://www.nielsen.com/ua/uk.html>
- 55) Дані взяті із опублікованого звіту компанії GfK Ukraine проведеного соціологічного дослідження на тему «Волонтерський рух в Україні» Режим доступу: <http://www.un.org.ua/images/volunteer.pdf?fbclid=IwAR0ulMJNT-2gR6eEbmd4kRWfRlwHCO3yeevoba90uL8D4FQRfky7R1OZVT0>
- 56) Контент-анализ как метод исследования: достоинства и ограничения [Електронний ресурс] // Научная периодика: проблемы и решения. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/v/kontent-analiz-kak-metod-issledovaniya-dostoinstva-i-ogranicheniya>.

- 57) Історія американського волонтерства в соціологічному ракурсі [Електронний ресурс] // Сучасні дослідження соціальних проблем (електронний науковий журнал). – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/v/istoriya-amerikanskogo-volonterstva-v-sotsiologicheskom-rakurse>.
- 58) Міністерство соціальної політики відповідно до норм Закону України „Про волонтерську діяльність” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Volonterstvo.html>.
- 59) Онлайн-посібник "Волонтери" [Електронний ресурс] // Український форум благодійників. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.ufb.org.ua/uploads/%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%20v6%20\(20-04-2016\)%20web.pdf](http://www.ufb.org.ua/uploads/%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%20v6%20(20-04-2016)%20web.pdf).
- 60) Приходько В.П. Механізми державного регулювання та управління економічною безпекою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.invest plan.com.ua/pdf/15_2013/3.pdf
- 61) Роль волонтерської діяльності в освітньо-науковому просторі суспільства та її значення для державного управління [Електронний ресурс]. — 2012. — Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%BD%D0%B0/Downloads/znpnadu_2013_2_14.pdf.
- 62) Тарасенко Т. Волонтерська діяльність як пріоритет державної молодіжної політики в Україні [Електронний ресурс] / Т. Тарасенко. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02\(29\)/17.pdf?fbclid=IwAR26nBqF24dDaSTDz1lrGNtIHET8j-f8cXNQZLQ-NtFilmZyZr8ntCByv_k](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2016/2016_02(29)/17.pdf?fbclid=IwAR26nBqF24dDaSTDz1lrGNtIHET8j-f8cXNQZLQ-NtFilmZyZr8ntCByv_k).

- 63) A National Agenda on Volunteering: Beyond the International Year of Volunteers [Электронный ресурс]. – 2006. – Режим доступа до ресурсу: <https://volunteeringaustralia.org/wp-content/uploads/National-Agenda.pdf>.
- 64) A short history of the United Nations Volunteers [Электронный ресурс] // UNV. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.unv.org/news/un-day-we-present-short-history-united-nations-volunteers>
- 65) Barnet, T. (n.d.). Motivation and Motivation Theory. Retrieved December 10, 2014 from <http://www.referenceforbusiness.com/management/Mar-No/Motivation-and-Motivation-Theory.html>
- 66) The beginning of the Red Cross [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.redcross.org.uk/about-us/our-history/the-beginning-of-the-red-cross>.
- 67) The Red Cross in the Second World War [Электронный ресурс] – Режим доступа до ресурсу: <https://www.redcross.org.uk/about-us/our-history/the-red-cross-in-the-second-world-war>.
- 68) Schmedake, Megan L.. "World War I Volunteer Nursing." The Purdue Historian 7, 1 (2014). <http://docs.lib.purdue.edu/puhistorian/vol7/iss1/3>
- 69) VOLUNTEERING: THEORETICAL APPROACHES AND PERSONAL CHARACTERISTICS [Электронный ресурс] // INTERNATIONAL CONFERENCE of SCIENTIFIC PAPER AFASES 2014. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: http://www.afahc.ro/ro/afases/2014/socio/Andronic,%20Razvan-Lucian_%20Volunteering.pdf?fbclid=IwAR3pOSoqx6SYDMH9jnvZW1UbloKXqqjqFjb3ngnHJGuJpU7Z6Cixj9fBd_4.

- 70) World War I and the American Red Cross [Электронный ресурс] –
Режим доступа до ресурсу:
<https://www.redcross.org/content/dam/redcross/National/history-wwi.pdf>.